

Mariusz Bechta (Biała Podlaska)

**Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
w Sokołowie Podlaskim w latach 1944-1954
(ludzie – struktury)**

Musimy przestrzegać i rządać [sic!] poszanowania dla autorytetu władzy ludowej i odnoszenia się do praw przez tę władzę wydawanych z największym szacunkiem, ale przestrzeganie zasad praworządności rewolucyjnej na każdym kroku, jest elementarnym obowiązkiem naszym ażeby godnie, a zarazem konsekwentnie bronić interesów klasy robotniczej, narodu i władzy ludowej, a tym samym przyspieszyć budowę Socjalizmu w Polsce.

fragment z referatu por. Józefa Szeligi -zastępcy szefa PUBP w Sokołowie Podlaskim do zebranych funkcjonariuszy sokołowskiej „bezpieki” na odprawie 1 czerwca 1951 r.

Przejmując siłą władzę w Polsce komuniści mieli świadomość, że jej zdobycie, a przede wszystkim utrzymanie, nie będzie możliwe bez aparatu przemocy mogącego skutecznie realizować postawione przed nim zadania. Tworzony od lipca 1944 r. aparat bezpieczeństwa publicznego – policji politycznej realizującej politykę PPR, został wyposażony w szerokie uprawnienia, dające mu w zasadzie nieograniczoną władzę w podbitym przez ZSRS kraju. Do jego dyspozycji oddano także ogromne środki finansowe, znacznie przewyższające możliwości budżetowe zrujnowanego wojną państwa. Według ustaleń Krzysztofa Szwagrzyka – do roku 1955 fundusze przewidziane na MBP/KdsBP stanowiły z reguły drugi (po Ministerstwie Obrony Narodowej) pod względem wielkości składnik wydatków komunistycznego państwa. Kwoty przeznaczone na utrzymanie obu instytucji pochłaniały około 30 procent budżetu państwa.¹

Resort Bezpieczeństwa Publicznego (BP) został utworzony na mocy dekretu Krajowej Rady Narodowej z 21 lipca 1944 r. powołującego Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego. Pięć miesięcy później – 1 stycznia 1945 r., z chwilą utworzenia Rządu Tymczasowego, Resort Bezpieczeństwa Publicznego przemianowano na Ministerstwo Bezpieczeństwa

Publicznego (MBP), okryte ponurą sławą, kierowane przez cały okres swego istnienia przez płk./gen. Stanisława Radkiewicza. Najważniejsze decyzje dla powstającego organu zapadły w pierwszym roku jego istnienia, od lipca 1944 r. do września 1945 r. Mimo dokonywanych wielokrotnych modyfikacji ukształtowana wówczas struktura w zasadzie przetrwała do 1954 r., tzn. do czasu podziału MBP na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komitet do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (9 grudnia 1954 r.). Ten ostatni rozwiązano 28 listopada 1956 r.

W jednym z pierwszych rozkazów organizacyjnych z listopada 1944 r. minister Resortu BP zatwierdził etaty stanowisk w wojewódzkich, miejskich, powiatowych i gminnych UB oraz terenowych oddziałach cenzury. W rozkazie ustalono obowiązujące odtąd liczbowe obsady stanowisk:

Z dniem 10 XI 1944 r. zatwierdzam etaty:

- 1. Wojewódzkich Urzędach Bezpieczeństwa Publicznego na 308 osób.*
- 2. Miejskiego (miast wojewódzkich) Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego na 148 osób.*
- 3. Powiatowego UBP i miast powiatowych wydzielonych na 51 osób.*
- 4. Gminnego UBP przy posterunku Milicji Obywatelskiej na 3 osoby.*
- 5. Wojewódzkiego Oddziału Cenzury Wojennej z zasięgiem 500 000 listów miesięcznie na 69 osób.*
- 6. Powiatowego Oddziału Cenzury Wojennej z zasięgiem 100 000 listów miesięcznie na 19 osób.²*

Po kilku latach kształtowania się aparatu bezpieczeństwa powstała struktura o ściśle pionowej zależności składającej się z MBP (centrali), wojewódzkich urzędów bezpieczeństwa publicznego, powiatowych urzędów bezpieczeństwa publicznego, a na niektórych terenach w latach 1944-1945 również gminnych urzędów bezpieczeństwa publicznego, referaty ochrony (RO) [placówki UB tworzone w ważniejszych zakładach przemysłowych] i referatów wojskowych (RW). Z chwilą powstania KdsBP powstały delegatury do spraw BP. Podstawową jednostką organizacyjną w MBP były departamenty, w których skład wchodziły wydziały, podzielone z kolei na sekcje; w WUBP odpowiedników departamentów były składające się z kilku sekcji wydziały; w PUBP występowały referaty (sekcje).

Dwunastoletni okres istnienia MBP i powstałego na jego bazie KdsBP obfitował w decyzje, zarządzenia i rozkazy, na których podstawie w latach 1944-1956 resort podlegał rozbudowie i częstym zmianom organizacyjnym. Stale powiększający się resort w krótkim

¹ Szwaagrzyk K., *Aparat Bezpieczeństwa w latach 1944-1956* [w:] *Aparat Bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza. Tom I 1944-1956*, red. Krzysztof Szwaagrzyk, Warszawa, 2005, s. 19.

² Szwaagrzyk, op. cit., s. 20-21.

czasie stał się państwem w państwie, z własną siecią punktów usługowych, szpitali, przedszkoli i sanatoriów. W tym czasie aparat bezpieczeństwa w Polsce zmieniał nie tylko swą liczebność i strukturę. Znacznym zmianom uległy także metody pracy, w której coraz powszechniej zaczęto wykorzystywać środki techniczne. Realizację zasadniczych działań „resortu” przewidziano dla dwóch jego pionów: operacyjnego i śledczego. Czynności usługowe wobec nich spełniały służby pomocnicze (np. łączności, kwatermistrzostwa, uzbrojenia).

Urząd Bezpieczeństwa posługiwał się metodami działań typowymi dla służb specjalnych państw totalitarnych. Funkcjonariusze operacyjni i śledczy na skalę masową stosowali m.in.: zastraszanie (rozmowy prewencyjne), zatrzymania i aresztowania, brutalne śledztwa połączone z torturami i udręczeniem psychicznym, egzekucje w więzieniach i aresztach. Inwigilacja osób, lokali i korespondencji miała charakter powszechny. Stosowano też działania pozaprawne, takie jak pobicia, porwania i uprowadzenia, a nawet zlecane przez partię mordy polityczne. W 1946 r. na terenie powiatu sokołowskiego działała utworzona przez pracowników PUBP „grupa pozorowana”, mająca kompromitować partyzantkę niepodległościową, dopuszczając się najść, rabunków, pobić i nawet zabójstw mieszkańców znanych z niechęci do nowej władzy.³

W zakresie obowiązków pracowników operacyjnych przewidziano: zakładanie i prowadzenie różnego rodzaju spraw (np. agenturalnego rozpracowania, sprawdzenia, poszukiwania), werbowanie i prowadzenie osobowych źródeł informacji (agentury i kontaktów obywatelskich), organizowanie zasadzek, inwigilacji, aresztowań, wstępne przesłuchania. Z kolei oficerowie śledczy, po przejęciu spraw od funkcjonariuszy z pionu operacyjnego, prowadzili przesłuchania, opracowywali akty oskarżenia, werbowali agenturę w celach, doraźnie brali udział także w aresztowaniach. Głównym celem ich pracy było poszerzenie informacji zebranych przez pion operacyjny, przydatnych do dalszych działań operacyjnych oraz przyszłych czynności procesowych.⁴

Początki

Według przekazów świadków i dostępnych dokumentów archiwalnych, powiatowa placówka Resortu Bezpieczeństwa PKWN, która dała podwaliny pod przyszły PUBP w

³ Podobna grupa, tyle że sformowana z żołnierzy 1 DP LWP, działała w powiecie Sokołów Podlaski w lecie 1945 r. Jej zadaniem było przede wszystkim rozpoznanie podziemia i wspierającej je ludności.

⁴ Szwagrzykb K., op. cit., s. 21-23.

Sokołowie Podlaskim, została utworzony w połowie września 1944 r. Stało się to już w pierwszych tygodniach okupacji sowieckiej; rychło po przetoczeniu się przez obszar powiatu walk frontowych oraz równoczesnym wygaśnięciu akcji „Burza” przeprowadzonej wspólnie przez miejscowe struktury Armii Krajowej (AK) oraz Narodowych Sił Zbrojnych (NSZ). Braki kadrowe i niedostatki w wyszkoleniu funkcjonariuszy komunistycznego aparatu bezpieczeństwa skutkowały przejściem ciężaru zwalczania reorganizującego się podziemia niepodległościowego, aż do wiosny 1945 r., przez jednostki kontrwywiadu wojskowego Armii Czerwonej – Smiersz oraz Wojska Wewnętrzne NKWD, przy wparciu okrzepłego z czasem rodzimego „resortu”. Niestety, nie znamy tożsamości „sowiecników” z najwcześniejszego okresu instalowania prosowieckich struktur władzy ludowej w powiecie sokołowskim, choć wielokrotnie przewijają się oni w raportach i meldunkach urzędowych, a także we wspomnieniach mieszkańców powiatu.

Siedziba PUBP w Sokołowie Podlaskim mieściła się w dwupiętrowej murowanej kamienicy rodziny Orzechowskich przy ulicy Kilińskiego. Budynek okryty ponurą sławą pośród terroryzowanej ludności powiatu, a okrutne postępowanie funkcjonariuszy BP było normą. Bezwzględne metody przeprowadzonych śledztw zapamiętał żołnierz AK – Anatoliusz Kędziora („Longinus”) ze wsi Czerwonka (gm. Grochów). Zatrzymany w trakcie obławy NKWD-UB w Karolewie 13 lutego 1945 r. został przewieziony do Sokołowa:

Na przesłuchaniu prowadzonym przez ubeka porucznika, położono przede mną gruby album ze zdjęciami żołnierzy konspiracyjnych oddziałów, żądając rozpoznania ich i wskazania gdzie obecnie ukrywają się. Za każde nierozpoznane zdjęcie otrzymywałem na znak porucznika odpowiednią porcję gum na plecy, od dwóch oprawców stojących przy stołku na którym siedziałem i wiele razy z niego spadałem po ich mocnych uderzeniach długimi gumami.[...] przesłuchujący mnie porucznik stwierdził, że na pewno uciekł mi rozum z głowy i rozkazał oprawcom, aby go z powrotem napędzili. Zabieg ten polegał na biciu kantami dłoni w szyję. Gdy i ten zabieg nie pomógł, polecił jednemu z oprawców pójść do rezydenta NKWD i zapytać, co ma on zrobić z tym s... synem co nie chce mówić. Relacjonowana odpowiedź enkawudysty [enkawudzisty] była migowa przez wskazanie przez oprawcę kciukiem kierunku wschodniego. Po przesłuchaniu otrzymałem mocnego kopniaka, po którym stoczyłem się po schodach do piwnicy, gdzie przeleżałem 3 doby na przesączonym krwią i fekaliami barłogu w półmrocznej piwnicy (kamienicy państwa Orzechowskich), zanim odzyskałem przytomność. Pierwszą czynnością po obudzeniu się było odpinanie guzików marynarki, która bardzo mnie uwierała z powodu opuchlizny. Pamiętam jak tylko jeden raz przywieziono do piwnicy wiadro

pomyj ze stołówki ubeckiej z zachętą: „mata i pijta świnie”. Kto był bardzo spragniony wkładał głowę do wiadra, aby napić się.

Obok mnie leżał jęczący bez przerwy więzień. Gdy spytano, co tak bardzo go boli, odpowiedział mi przebieg jego przesłuchania. Ponieważ nie udzielał informacji satysfakcjonujących przesłuchującego go porucznika, oprócz lania jakie dostał, wydano także wyrok śmierci z natychmiastowym wykonaniem. Aby skazany nie pokrwawił posadzki, przyniesiono miednicę z wodą, nad którą kazano skazańcowi pochylić głowę. Po oddaniu strzału w głowę ze ślepego naboju, jeden z oprawców polał mu głowę ciepłą wodą. Osadzony więzień doznał przy tym silnego ataku serca.

Pomimo grubych murów piwnicznych i szczelnych drzwi obitych blachą, dochodziły do piwnicy, w której leżałem jęki osób poturbowanych na przesłuchaniach, a więzionych w innych piwnicach, a także odgłosy bicia i krzyki osób osadzonych w specjalnym pomieszczeniu, bitych regularnie co kilka godzin przez dyżurnych wartowników.⁵

Półtora roku później – w ręce funkcjonariuszy Urzędu – wpadła Danuta Telakowicz, żołnierz AK („Elka”) po oblawie UB/MO na antykomunistycznych partyzantów w Kosowie Lackim w nocy z 10 na 11 września 1946 r. W jej trakcie Franciszek Szerszeń popełnił samobójstwo, a drugi Stanisław Sieklucki vel Jan Wasilewski w agonalnym stanie został zawieszony do siedziby UB w Sokołowie. Ona przeszła gehennę w katowni „resortu”:

Znaleźliśmy się na terenie Urzędu Bezpieczeństwa [w Sokołowie Podlaskim]. Tu na podwórzu rozpoczęło się pierwsze przesłuchanie rannego Staszka [Stanisław Sieklucki vel Jan Wasilewski]. Usiłowano z[a]strzykami wrócić mu resztę przytomności, aby wydobyć z niego interesujące informacje. Z umierającego chłopca wydobyto lakoniczne informacje o miejscu stacjonowania grupy „Łasica”. W następnym momencie umęczone serce przestało bić, a oczy przestąpiła mgła niebytu. Kazano mi stać, patrzeć i przysłuchiwać się.

Zbliżał się wieczór, zrobiło się ciemno. Głodną i wyczerpaną zabrano mnie na przesłuchanie przez por. [Edwarda] Konopkę, [Romana] Czub[a]ka i [Władysława] Kieliszka [sic! Kiliszka] – pracowników Urzędu Bezpieczeństwa. Na wszystkie podchwytłe [sic! podchwytliwe] pytania odpowiadałam przecząco. Nie przyznałam się do żadnej znajomości z umęczonymi partyzantami. Fakt, że znalazłam się w jednym domu z nimi, złożyłam na przypadek, co zresztą było w jakimś sensie prawdą. I tak rozpoczął się następny etap mojej gehenny, który trwał do listopada [1946 r.]. Wepchnięto mnie do mokrej, cuchnącej piwnicy,

⁵ Kędziora A., *Niezatarte wspomnienia „wroga władzy ludowej”*, Warszawa: 2000, s. 38 (kopia wydruku komputerowego w zbiorach autora).

pełnej przesuwających się okrągłaków drzewnych, gdzie przy szmerze biegających szczurów, pozwolono mi wreszcie odpocząć.

Następne dwa dni minęły na próbie złamania mnie głodem, groźbami i przezwiskami. Zastosowano również metodę męki z pragnienia. Podano mi dwa duże, słone śledzie, nie dając żadnego picia. Śledzie wyrzuciłam. Czekałam udręczona co przyniosą mi następne dni. Niedługo musiałam czekać.

Trzeciego dnia pobytu w piwnicy wezwano mnie do sali przesłuchań, gdzie zastałam stół zastawiony jedzeniem. Był chleb, szynka i cały litr bimbru. Moi oprawcy kazali mi jeść i pić bimbier. Wygłodzona zjadłam kilka kanapek, ale do picia alkoholu nie dałam się nakłonić. Panowie rozmawiali, jedli, pili i usiłowali nakłonić mnie do zeznań. W sali przesłuchań stało pianino, na którym może 8-letni syn Kieliszka [sic! Kiliszka] grał różne melodie, które miało zagłuszyć moje krzyki. Bowiem, kiedy nie pomogły perswazje i milczałam jak pień, spod biurka wysunięto mały stołek i kazano mi się położyć. W pierwszym odruchu buntu, nie uczyniłam tego, jednakże zmuszono mnie. Okładano mi plecy i pośladki, a szczególnie tydki pejczem a wyjątkowym okrucieństwem odznaczał się por. Konopka. Wtórował temu dźwięk melodii granej na pianinie. Po tej egzekucji wrzucono mnie do piwnicy. Spadając ze schodów, rozbiłam boleśnie brodę, na której przez wiele, wiele lat były widoczne sine plamy.[...]

Podłoga w sali przesłuchań pokryta była błotem i krwią bitych chłopców z organizacji „Młota”, który co noc był poszukiwany. Upór i nienawiść pozwoliły mi milczeć do końca. Odmawiając zeznań, liczyłam ciągle od nowa kafle w stojącym piecu, niemym świadku wynaturzenia ludzkiego i postawy hardej, młodej dziewczyny.

Mój najgorszy oprawca por. Konopka⁶, zmienił wreszcie front postępowania. Któregoś dnia, życzliwie mnie poprosił, abym sprzątnęła jego prywatny gabinet. Obiecał mi możliwość spania w jego gabinecie, a jego lubieżne spojrzenie, kazały mi się domyślać jego intencji. Naturalnie, nie skorzystałam z oferty, wobec czego wrzucono mnie na jedną noc i dzień do „karca” i zaprzestano przesłuchań. Następnie siedząc już w piwnicy, do której wpadało tylko światło, kiedy wartownik usuwał na zewnątrz cegły przestaniające mały otwór - wpatrywałam się w napisy wyskrobane w cegle przez byłych więźniów wysłanych na Sybir. Było ich około czterdziestu. Między innymi, odnalazłam wyskrobany pseudonim „Rebus”, należący do mojego Ojca. Raz dziennie otrzymywałam ciepłą lurę, w której pływały nieraz pety gaszonych papierosów. Głód był moim stałym towarzyszem. Ale zdarzały się również odruchy ludzkiej solidarności, które pozwoliły mi nie załamać się. Sąsiadowałam z celą, w której siedzieli

⁶ Por. Konopka istotnie zapamiętany został przez współczesnych jako człowiek o skłonnościach sadystycznych. Zginął zlikwidowany przez żołnierzy podziemia niepodległościowego w grudniu 1947 r.

chłopcy z oddziału „Młota”. Oni to wyskrobywali spoiwo łączące cegły, przez które wsuwali liście tytoniu, siarkę oraz zapalaki. Ich właśnie co noc zmuszano do uczestnictwa w polowaniu na „Młota”. Na ogół wartownicy byli bardzo surowi, jednakże udało mi się pozyskać sympatię jednego z nich, niejakiego [Czesława] Nadanego ze wsi Tosie⁷, który również przez okienko piwnicy zaopatrywał mnie w papierosy.

Zupełnie niespodziewanie około 4-5 listopada 1946 r. wezwano mnie na górę, oddano mi dwa koce, które miały dać mi trochę ciepła w czasie odsiadki, ale które do mnie nie dotarły i kazano opuścić gmach. Koce te, jak się później dowiedziałam, dał m pracownik Urzędu Ob. Drozd Wł[adysław] – daleki krewny.

Przed Komendą czekała na mnie moja Mama. Ona to pomogła mi wyjść, dając łapówkę w postaci złotej 20-dolarówki prac. UB Kieliszkowi [sic! – Kiliszkowi]. Obie udałyśmy się do wspomnianego Drozda, gdzie odpoczęłam. Następnie wróciłyśmy pociągiem do Kosowa. W domu rozpoczęłam generalną bitwę z wszami. Był to trudny do wytepienia prześladowca.⁸

Jednak te „mało komfortowe” warunki pracy zmusiły na początku roku 1948 do rozważenia naglącej potrzeby przeniesienia siedziby „resortu” do nowego budynku. Wybór padł na dom przy ul. Węgrowskiej będący własnością Lursza Czypelewicza (zam. Łódź, ul. Południowa 30 m. 6) oraz Szymona Libermana (zam. Łódź, ul. Jakuba 16). Był on także dwupiętrowy oraz murowany (a składający się aż z 27 pokoi, 6 łazienek, z kanalizacją i bieżącą wodą). Ponadto, na otaczającym go placu były wystawione dwa murowane garaże. Ogólny stan nieruchomości został określony w raporcie UB jako „dobry”. Ówczesny szef PUBP Sokołów – chor. Zdzisław Górnicki zawarł w nim następującą ocenę dotychczasową warunków lokalowych podległego mu Urzędu:

Nadmieniam, że budynek ten nadaje się do użytku Urz[ędu] Bezp[iecieństwa] ponieważ posiada korytarze biurowe, to znaczy osobne wejście do każdego lokalu. Podanie wniosku o przeprowadzenie tra[n]sakcji motywuje tym, że obecny budynek, w którym znajduje się Urząd Bezpieczeństwa jest bardzo stary, toteż wymaga ciągłego remontu, na które wydaje się poważne sumy pieniędzy. Oraz nie wystarcza pokoi na pomieszczenie wszystkich referatów, tak że obecnie referenci nie mają każdy osobnego wejścia, natomiast przechodzą do swego biura przez inny referat – stan taki utrudnia prace referatów oraz zachowania

⁷ Z innych przekazów poznajemy Czesława Nadanego jako funkcjonariusza gorliwego, osobiście emocjonalnie zaangażowanego w walkę z podziemiem niepodległościowym. Z dokumentacji resortu wiadomo też, że był głęboko zdemoralizowany; karano go dyscyplinarnie za pijaństwo i awanturnictwo.

konspiracji. Brak jest też pokoi do umieszczenia referenta] szyfranta, referatu] śledczego, kartoteki oraz odpowiedniej świetlicy. Stan zewnętrzny budynku jest w stanie kompletnego zniszczenia, a po orzeczeniu specjalisty trzeba cały zrywać i kłaść nowy. Tak, z[e] budynek ten nie nadaje się na dalszy okres do urzędowania. Proszę więc o rozpatrzenie wyżej podanej sprawy oraz przesłania dalszej dyspozycji.⁹

Właściciele wycenili swoją własność na astronomiczną kwotę aż 2 milionów ówczesnych złotych polskich. I zapewne ta stawka przesądziła o pozostaniu – na kolejne lata – funkcjonariuszy BP pod starym adresem (przy ul. Kilińskiego). Modernizowano go na miarę swoich możliwości.

Ludzie sokołowskiej „bezpieki”

Pierwszym kierownikiem Resortu BP w Sokołowie był od 12 września 1944 r. por. Aleksander Gnoiński¹⁰, zastąpiony na tym stanowisku w dniu 6 stycznia 1945 r. rozkazem kierownika WUBP Warszawa mjr Jana Bieleckiego przez ppor. Romualda Pomorskiego (poprzednio kierownika Grupy Operacyjnej „resortu” w powiecie Mława)¹¹. W końcu marca 1945 r. Pomorski został przeniesiony na stanowisko kierownika PUBP Garwolin, a jego stanowisko objął dotychczasowy kierownik sekcji śledczej PUBP Sokołów Podlaski – Władysław Sawicki¹². Z dniem 7 października 1945 r. został przeniesiony Roman Czubak ze stanowiska referenta gminy Zakroczym PUBP Rembertów, by objąć funkcję p.o. zastępcy

⁸ Relacja Danuty Telakowicz z 1988; poprawiona 2 IX 1989 - kserokopia mps z ręcznymi dopiskami w zbiorach autora.

⁹ AIPN 0206/182, t. 2; PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1948; *Raport* szefa PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr AC-145/48, chor. Zdzisława Górnickiego do Szefa WUBP w Warszawie, 21 I 1948 r., k. 4.

¹⁰ Aleksander Gnoiński (1905-1945) używane pseudonimy: „Olek”, „Sasza”, „Grzegorz”; od 1933 r. działacz KPP w Warszawie; członek komórki szoferów. Sądzony za działalność antypaństwową w 1934 r., lecz zwolniony z braku dowodów winy. Po wybuchu II wojny światowej (listopad 1939 r.) przedostał się wraz z żoną-komunistką Eugenią Gnoińską (Gina Fejgenbaum) oraz synem Aleksandrem do Brześcia nad Bugiem w sowieckiej strefie wpływów. Przyjął tam obywatelstwo sowieckie. Pracował w pralni garnizonowej, by w 1940 r. przenieść się z rodziną do Białegostoku. Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w 1941 r. uciekał z rodziną i towarzyszami na wschód, by w Słonimiu cofnąć się z powrotem do Białegostoku. W czasie okupacji niemieckiej przedostał się do Generalnego Gubernatorstwa i tu osiadł w Błoniu koło Warszawy. Od roku 1942 w szeregach PPR w miejscowym Komitecie w Błoniu. W dniu 12 sierpnia 1944 r. przybył do Siedlec i skierowany został do organizowania rad narodowych w powiecie Sokołów Podlaski. W dniu 10 września 1944 r. złożył podanie z prośbą o przyjęcie w szeregi Resortu BP, pełniąc równocześnie stanowisko II sekretarza Komitetu Powiatowego PPR w Sokołowie Podlaskim. Od 12 września 1944 do 5 stycznia 1945 r. kierownik PUBP Sokołów Podlaski. Następnie kierownik PUBP w Chełmie, gdzie zmarł w rezultacie odniesionych ran postrzałowych brzucha w wyniku pomyłki ochrony Urzędu przy wypełnianiu obowiązków służbowych 25 kwietnia 1945 r., zob. *Teczka Aleksandra Gnoińskiego* IPN Lu –0287/94.

¹¹ AIPN 00735/1797, t. 2, cz. 1; Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945, Rozkaz personalny wew[nętrzny] nr 7 z 6 I 1945 r., k. 14.

kierownika PUBP Sokołów.¹³ W następnych latach trwała rotacja na stanowisku kierownika „resortu”, podobnie jak na niższych szczeblach, wynikająca z przestrzeganej w aparacie bezpieczeństwa reguły przerzucania „funkcyjnych” między różnymi miastami celem uniknięcia nawiązania przez nich zbyt poufanych relacji z lokalną społecznością, co groziło niedopuszczalnym stopniem „czujności rewolucyjnej” wobec wrogów „ludowej” ojczyzny (przypadki korupcji, zatargi ze strukturami partii komunistycznej), lecz w większym stopniu kiepską pracą operacyjną w ocenie przełożonych (zob. Aneks nr 1).

Dysponujemy nadal skromną wiedzą o obsadzie PUBP Sokołów Podlaski w pierwszych miesiącach jego funkcjonowania. Znamy raptem kilkanaście nazwisk (i jest to nadal lista niekompletna). Jest raczej wątpliwe, by obsada personalna PUBP w Sokołowie Podlaskim osiągnęła już na przełomie lat 1944/1945 wymagane 51 osób na etatach. Obsadzono zapewne funkcje kierowników poszczególnych sekcji; budując „szkielet” Urzędu. Przykładowo: kierownikiem sekcji I (operacyjnej) PUBP Sokołów był Antoni Szczec przyjęty z dniem 1 grudnia 1944 r.¹⁴, zlikwidowany w styczniu 1945 r. przez podziemie niepodległościowe (zginął wówczas także drugi kierownik sekcji PUBP Zygmunt Podnieśński, znany sadysta). Wymieniani są: Henryk Wiśniewski z Walerowa zwany „Henio Mysza”, bracia Rubin i Michał Figowy (ci zapamiętani zostali jako oficerowie)¹⁵; *notabene* współpracownicy niemieckich władz okupacyjnych - policjanci w getcie sokołowskim¹⁶. Nawiasem mówiąc ich spektakularny sukces, jakim było „wystawienie” do aresztowania przez NKWD komendanta Obwodu AK mjr Jerzego Sasina („Rosa”), został zdyskontowany przez szefa PUBP, który otrzymał pochwałę ministra za dobrą pracę, podczas gdy oni już w grudniu 1944 r. zostali usunięci z resortu dyscyplinarnie. Spory ruch kadrowy miał miejsce w pierwszych miesiącach (zwłaszcza latem) roku 1945. Wówczas przyjęto lub przeniesiono z innych struktur „resortu” do PUBP w Sokołowie aż kilkudziesięciu nowych ludzi (zob. Aneks nr 2). Taka wymiana kadr powtarzała się w początkowym okresie istnienia PUBP co kilka miesięcy. Ostatecznie, trzon aparatu bezpieczeństwa w Sokołowie wykrystalizował się zapewne na przełomie sierpnia i września 1945 r. Po prawie roku, w rezultacie służbowych roszad połączonych z zatrudnieniem kilkunastu funkcjonariuszy z zewnątrz – głównie z UBP

¹² AIPN, 00735/1797, t. 2, cz. 1; Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 27 z 26 III 1945 r., k. 50.

¹³ AIPN, 00735/180, Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 93 z 18 X 1945 r., k. 150.

¹⁴ AIPN, 00735/1797, t. 2, cz. 1; Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945, Rozkaz personalny wew[nętrzny] nr 14 z 10 II 1945 r., k. 24.

¹⁵ Kędziora A., op. cit. s. 39.

¹⁶ AIPN, 00735/1796, t. 1; Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1944, Rozkaz Personalny Nr. 7 wewnętrzny z 2 XII 1944 r., k. 7.

w Podkowie Leśnej, udało się skompletować w miarę pełną obsadę PUBP w Sokołowie Podlaskim. Jest to kolejny argument, który uzmysławia z jak wielkimi trudnościami komuniści pozyskiwali z miejscowego środowiska osoby do pracy w „resorcie”. Z powszechnym odczuciu ludności powiatu sokołowskiego wyrażenie chęci zatrudnienia w „resorcie” było złamaniem akceptowanych norm obyczajowych, moralnych etc. Wprost traktowano to jako czyn haniebny, równorzędny ze zdradą narodu na rzecz okupanta. Postawa ta świadczy jak najlepiej o świadomości politycznej i postawie moralnej szerokich kręgów miejscowej ludności. Bez wsparcia Sowietów oraz zasilenia kadr przez ludzi spoza powiatu miejscowy PUBP nie wyszedłby poza początkowe stadium rozwoju przez jeszcze długi okres czasu. Jeszcze w sierpniu 1950 r. szef PUBP w Sokołowie Podlaskim stwierdzał, że przyczyną braków kadrowych kierowanej przezeń jednostki był przede wszystkim brak pozyskania do pracy ludzi miejscowych i opieranie się na kadrach kierowanych na teren powiatu przez „centralę”.¹⁷

Przypuszczalna obsada PUBP Sokołów Podlaski (maj-wrzesień 1945 r.)¹⁸:

Kierownictwo:

1. p.o. zastępcy kierownika – Henryk Krupiński (przybył z WUBP Warszawa z dniem 15 sierpnia 1945 r.);
2. maszynistka – Zofia Skarżyńska (po mężu Frydrych, przyjęta do pracy w organach BP z dniem 12 maja 1945 r.);
3. maszynistka – Jadwiga Rogowicz (przyjęta do pracy w organach BP z dniem 6 sierpnia 1945 r.);
4. referent personalny – Halina Szafara (przeniesiona na stanowisko referenta Sekcji I Wydziału II WUBP Warszawa z dniem 1 września 1945 r.);

Sekcja 1:

5. kierownik sekcji 1. – st. referent Aleksander Warelukow (przyjęty na stanowisko z dniem 16 marca 1945 r.);

Sekcja 2:

¹⁷ AIPN, 0206/182 t. 3, Charakterystyka kadr PUBP w Sokołowie Podlaskim sporządzona przez szefa Urzędu, VIII 1950 r., k. 53.

¹⁸ AIPN, 00735/1799, Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 83 z 14 VIII 1945 r., k. 70-76 oraz „Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1945”, IPN 00735/1800; *Rozkaz personalny wew.[nętrzny] nr 89 z 15 IX 1945 r.*, k. 113-114.

7. kierownik sekcji 2. - Stanisław Patoleta (zwolniony ze stanowiska z dniem 2 listopada 1945 r.)
6. referent sekcji 2. – Ryszard Panek (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., a przeniesiony do PUBP Ostrów Mazowiecka z dniem 10 września 1945 r.);
7. st. referent sekcji 2 – Tadeusz Lemieszko (przybył z MUBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r.);

Sekcja 3:

8. referent sekcji 3 – Zdzisław Tarnowski;
9. referent sekcji 3. – Stanisław Stański (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., zdezerterował 7 sierpnia 1945 r.);
10. referent sekcji 3. – Franciszek Chojnacki (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 10 września 1945 r.);
11. st. referent sekcji 3. – Ryszard Runowiecki (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 10 września 1945 r.);

Sekcja 4:

12. referent sekcji 4. – Jan Krupa (przeniesiony na stanowisko wartownika z dniem 28 listopada 1945 r.);
13. referent sekcji 4. – Wacław Żylak (przeniesiony na stanowisko wartownika z dniem 1 stycznia 1946 r.);
14. referent sekcji 4. – Jan Hardej (przeniesiony na stanowisko wartownika z dniem 31 grudnia 1945 r.);
15. referent sekcji 4. – Józef Hardej (przeniesiony do PUBP Garwolin z dniem 11 marca 1947 r.);
16. referent sekcji 4. – Antoni Śliwiński (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., przeniesiony do UBP Konstancin z dniem 27 września 1945 r.);
17. referent sekcji 4. – Ryszard Kwiatkowski (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r.);

Sekcja do Walki z Bandytyzmem¹⁹:

¹⁹ W wyniku reorganizacji kontrwywiadu w styczniu 1945 r. w ramach ówczesnego Departamentu I MBP powstały dwa wydziały, których zadaniem było rozpracowywanie i zwalczanie struktur Polskiego Państwa Podziemnego i rodzącego się antykomunistycznego podziemia zbrojnego. Były to Wydział II – do walki z reakcyjnym podziemiem i Wydział III – do walki z bandytyzmem politycznym. W kwietniu 1945 r. S. Radkiewicz powołał do życia jednostkę mającą „prowadzić i organizować walkę z bandami terrorystycznymi, pojedynczymi bandytami o politycznym zabarwieniu, nie przyjacieliskimi spadochroniarzami, dezserterami i uchylającymi się od służby wojskowej oraz ściągając osoby współpracujące z bandami i dezserterami”. Nazwano ją Wydziałem do Walki z Bandytyzmem. Nowa jednostka przy Departamencie I MBP, miała tam zachować pewną samodzielność, w terenie miała działać jako (nazywany Wydziałem) przy WUBP i sekcja przy PUBP.

18. kierownik sekcji – Jan Soczyński (przeniesiony do MUBP Otwock z dniem 10 września 1945 r.);
19. referent – Aleksander Chendoszko (przyjęty na wartownika z dniem 30 grudnia 1944 r., awansowany na stanowisko komendanta warty z dniem 10 listopada 1945 r., a następnie zwolniony jako „bezwart.[ościowy]” z dniem 5 stycznia 1946 r.);
20. referent – Władysław Kurmanowski (przybył z PUBP Grójec z dniem 5 sierpnia 1945 r.);
21. referent – Zygmunt Rutkowski (przyjęty na stanowisko z dniem 5 sierpnia 1945 r., awansowany na stanowisko starszego referenta z dniem 10 listopada 1945 r.);
22. referent – Zygmunt Pawelec (przyjęty na stanowisko z dniem 15 sierpnia 1945 r., następnie uznany za „bezwartościowego” i zwolniony z dniem 30 stycznia 1946 r.);
23. mł. referent – Stefan Tomczuk (przyjęty na stanowisko z dniem 5 sierpnia 1945 r., awansowany na stanowisko referenta z dniem 15 września 1945 r. i przeniesiony do PUBP Węgrów z dniem 17 czerwca 1946 r.);

Sekcja 5:

referent sekcji – Ryszard Kwiatkowski (przeniesiony do PUBP Ostrów Mazowiecka z dniem 10 września 1945 r.);

Sekcja 6:

24. referent sekcji 6. – Stefan Socha;

Placówka Kosów Lacki:

25. referent Stanisław Tymosiak (przyjęty na stanowisko z dniem 15 sierpnia 1945 r., a zwolniony z uwagi na pracę w gospodarstwie rolnym z dniem 24 grudnia 1945 r.);

Ochrona:

26. komendant warty – Symcha Goldfinger (awansowany z dniem 25 lipca 1945 r. i zwolniony z dniem 1 września 1945 r.);
27. wartownik – Michał Kurek (przeniesiony na stanowisko referenta gminy z dniem 3 września 1945 r.; zwolniony za „dezercję” z dniem 25 października 1945 r.);
28. wartownik – Mieczysław Walczuk (zwolniony na „własną prośbę” z dniem 28 lutego 1947 r.);
29. wartownik – Józef Janiak (zwolniony z dniem 23 lipca 1945 r.);
30. wartownik – Henryk Szymaniak (zwolniony i skierowany pod sąd z dniem 15 maja 1946 r.);
31. wartownik – Stefan Stelmach (zwolniony z dniem 28 marca 1946 r. jako „skompromitowany na skutek aresztowania”);

32. wartownik – Władysław Kempa (zwolniony na „zły stan zdrowia” z dniem 1 listopada 1945 r.);
33. wartownik – Jan Iwański (przeniesiony ze stanowiska funkcjonariusza z dniem 1 sierpnia 1945 r., odwołany na stanowisko mł. referenta gminy z dniem 15 września 1945 r. i zwolniony na „własną prośbę” z dniem 28 lutego 1947 r.);
34. wartownik – Franciszek Iwański (przyjęty na stanowisko z dniem 10 sierpnia 1945 r., zabity w dniu 28 marca 1946 r.);
35. wartownik – Wacław Wasilewski (przyjęty na stanowisko z dniem 10 sierpnia 1945 r. i zwolniony jako „bezwartościowy” i „pijak” z dniem 31 marca 1947 r.);
36. wartownik – Aleksander Dubliński (przyjęty na stanowisko z dniem 5 sierpnia 1945 r. i zwolniony jako „bezwartościowy” z dniem 31 grudnia 1945 r.);
37. wartownik – Henryk Dziewulski (przyjęty na stanowisko z dniem 5 sierpnia 1945 r. i zwolniony jako „bezwart[ościowy]” z dniem 31 grudnia 1945 r.);

Funkcjonariusze czasowo zatrudnieni w PUBP Sokołów w połowie 1945 r.:

38. referent – Jan Klimczuk;
39. referent – Edward Szymczak (zabity 10 października 1945 r.);
40. referent – Władysław Kiliszek (przeniesiony na stanowisko pracownika gospodarczego z dniem 10 listopada 1945 r.);
41. st. referent – Stefan Lipski;
42. referent – Stanisław Urban (przyjęty na stanowisko z dniem 10 sierpnia 1945 r., zwolniony jako „bezwart[ościowy]” z dniem 31 grudnia 1945 r.);
43. referent – Władysław Drozd (przyjęty na stanowisko z dniem 10 lipca 1945 r.);
44. referent – Michał Szerszeń (przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 15 września 1945 r.);
45. referent – Jan Borowski (przybył z gm. Milanówek PUBP Grodzisk Mazowiecki z dniem 25 maja 1945 r., przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 10 września 1945 r.);
46. referent – Jan Traczyk (przybył z gm. Milanówek PUBP Grodzisk Mazowiecki z dniem 25 maja 1945 r.);
47. oficer śledczy – Mieczysław Słowik;
48. p.o. oficera śledczego – Kazimierz Bakuła (przybył z PUBP Mińsk Mazowiecki z dniem 12 stycznia 1945 r., przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 28 sierpnia 1945 r.);

49. oficer śledczy – Stanisław Jakubowski (przybył z UBP Podkowa Leśna z dniem 20 maja 1945 r., przeniesiony do WUBP Warszawa z dniem 10 września 1945 r.);
50. pracownik gospodarczy – Tadeusz Socha;
51. sprzątaczką – Józefa Hardej (przyjęta na stanowisko z dniem 25 kwietnia 1945 r., zwolniona z „powodu przewlekłej chor[o]by skórnej” z dniem 31 maja 1946 r.);
52. szofer – Jerzy Burchard (przyjęty na stanowisko z dniem 30 lipca 1945 r. i zwolniony jako „bezwart[ościowy]” z dniem 31 grudnia 1945 r.);
53. wywiadowca – Kazimierz Domaniuk zwolniony z dniem 28 sierpnia 1945 r. (początkowo uznany za „zaginionego”, prawdopodobnie zabity przez podziemie);
54. pomoc biurowa – Jadwiga Hycowska (przyjęta na stanowisko z dniem 2 września 1945 r., zwolniona z dniem 26 września 1945 r.);

W kolejnych latach obsada PUBP Sokołów Podlaski wahała się między 49 osobami w październiku 1947 r. (zob. „Aneks nr 3”), a 43 osobami w styczniu 1949 r. (zob. „Aneks nr 4). W PUBP Sokołów w połowie roku 1950 nadal odczuwano niedostatki kadrowe (na przewidziane ustawowo 56 etatów obsadzonych było 41!). Dodatkowo, pogłębione brakiem fachowego przeszkolenia większości funkcjonariuszy. Warto zauważyć, że był to stan permanentny; trwający latami, z którym kolejni kierownicy Urzędu nie potrafili sobie poradzić, a ówczesny kierownik PUBP – ppor. Stefan Iwaszczuk ocenił w czerwcu 1950 r. potencjał „resortu” następująco:

Co do stanu aparatu i braków personalnych tut. Urzędu to sprawa przedstawia się w ten sposób, że stan pracowników według etatu jest bardzo szczupły i poszczególne Referaty nie są całkowicie obsadzone. Na przykład w Referacie I-szym jest brak st. referenta, w Referacie II-gim także brak st. referenta, w Referacie III-cim brak referenta, w Referacie IV-tym brak mł. referenta, w Referacie V-tym brak referenta, a także są duże braki na placówkach. [Sterdyń, Kosów, Korczew]. Następnie brak jest do służby wartowniczej 4-ch wartowników i szofera.

Co by się tyczyło dyscypliny pracowników tut. Urzędu, to należy stwierdzić, że stan ogólny w znacznym stopniu się poprawił, za wyjątkiem wartowni, gdzie są duże jeszcze niedociągnięcia. Jako przykład podajemy, iż w okresie sprawozdawczym oddziałowy aresztu został ukarany 14-to dniowym aresztem koszarowym z jednoczesnym pełnieniem obowiązków służbowych za opilstwo i wywołanie awantury w miejscu publicznym, drugi zaś, wartownik został ukarany po linii partyjnej za nieuczciwe pełnienie obowiązków służbowych.

Ważniejsze zjawiska pracy Referatów nie operacyjnych wysuwa się jako najważniejsze zagadnienie Referat Gospodarczy. W pierwszym rządzie należy stwierdzić, że Referat ten został objęty w początkach maja [1950 r.] przez referenta Krusiewicza, który całkowicie nie jest zapoznany z pracą tegoż Referatu, co ujemnie wpływa na całokształt pracy tegoż Referatu i Urzędu.

Brakiem Urzędu, który daje się odczuwać jest niedostateczna ilość pojazdów mechanicznych. Samochód marki „Dodge”, który jest na stanie tut. Urzędu jest w bardzo marnym stanie i potrzebuje częstych napraw, zaś samochód marki „Willis” przeznaczony jest do dyspozycji K.P.M.O.²⁰

Z tego mniej więcej czasu pochodzi inny raport ppor. Stefana Iwaszczuka:

Skład kadrowy PUBP Sokołów –Podl. przedstawia się następująco: Ref. I-szy. [kontrwywiad] wg etatu winno być st. referent] + referent, a jest referent pełniący obowiązki st. referenta, wyciągnięty ubiegłego roku na to stanowisko ze służby wartowniczej, również mł. referent wyciągnięty na to stanowisko tegoż roku ze służby wartowniczej. Jeden z nich ma szkołę wojewódzką przy C[entrum] W[yszkolenia] M.B.P., natomiast drugi został wytypowany i w najbliższym turnusie pójdzie na szkołę wojewódzką: Po linii Ref. I-go brak st. referenta.

Ref[er]at] II-gi. [technika i ewidencja operacyjna, perlustracja korespondencji] linii Referatu II-go pracuje trzech pracowników, ref.[erent] ewid.[encyjny] operat.[ywny], szyfrant, pracownik po linii Wydz. „B” [obserwacja]. Wszyscy trzech ukończyli w latach ubiegłych szkołę wojewódzką przy C.W. M.B.P. wg etatu brak st. referenta.

Ref[er]at] III-ci. [podziemie] Posiada st. referenta i referenta, obaj ukończyli szkołę wojewódzką i jeden z nich Kurs „Z”. Brak jest w/g etatu jednego referenta i dwóch mł. referentów, ażeby zapłacić luki w pracy Referatu III-go okresowo przydzielamy pracowników Placówek.

Ref[er]at] IV-ty. [gospodarka] Posiada st. referenta, dwóch referentów i jednego mł. referenta. Dwóch z nich wyciągnięto ze służby wartowniczej, a jednego ze stanowiska szofera. Wszyscy czterej ukończyli szkołę wojewódzką przy CW MBP. Etat Referatu IV-go jest pełny, jednak Kierownika Referatu brak, gdyż st. referat jako kierownik nie daje sobie rady, chętny i pracowity, lecz nie może podołać zadaniom .

Ref[er]at] V-ty. [partie polityczne, władza i administracja państwowa, młodzież] Posiada st. referenta, referenta i mł. referenta, z których jeden z nich posiada szkołę

²⁰ AIPN, 0206/182, t. 3, PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1950; Raport miesięczny za okres od dn. 1 V 1950 r. do dnia 31 V 1950 r. ppor. Stefana Iwaszczuka Nr. 2421/50 do Szefa WUBP w Warszawie, 8 VI 1950 r., k. 83.

wojewódzką i to mł. referent. Tak st. referent, jak i referent kwalifikują się do Szkoły Centralnej, gdyż posiadają wykształcenie maturalne i bardzo dobre wyrobienie polityczne. W/g etatu brak jest jednego referenta.

Ref[er]at] Śledczy. Posiada st. oficera śledczego, który posiada przeszkolenie przy CW MBP i bardzo dobre wyrobienie polityczne. Brak jest w/g etatu dwóch śledczych.

Referenci 3-ch Placówek. Na terenie powiatu znajduje się trzy Placówki obsadzone po jednym st. referencie każda. Wszyscy trzej st. referenci posiadają szkołę wojewódzką przy C.W. M.B.P. Brak jest w/g etatu na każdej placówce po jednym referencie.

Ref[er]at] d/s wywiadu. – posiada dwóch mł. referentów, z których jeden posiada szkołę wojewódzką przy CW MBP. Brak jest referenta.

Ref[er]at] d/s poboru – posiada jednego referenta w/g etatu, który posiada specjalne przeszkolenie po tej linii.

Stan Urzędu etatowo powinien posiadać 56-ciu pracowników, a posiada 41-den, brak 15-tu pracowników w/g etatu, w tym do służby wartowniczej brak 5-ciu.

Stan socjalny pracowników przedstawia się następująco: 23-ch pochodzenia robotniczego, 17-tu pochodzenia chłopskiego i jeden inteligencja pracująca (doktor). Z etatowych operatywnych pracowników 4- ch nie posiada przeszkolenia zawodowego.

Wszyscy pracownicy operatywni posiadają najmniej szkołę powszechną i powyżej, oraz dwóch wykształcenie maturalne. Na 9-ciu pracowników służby wartowniczej 5-ciu posiada szkołę powszechną, 4-ch mniej.

Od III-go Plenum do IV-go Plenum KC PZPR z dołów, t.j. ze służby wartowniczej na pracowników operatywnych zostało wyciągniętych 3-ch pracowników. W tym czasie szkołę wojewódzką przy C.W. MBP ukończyło 4-ch słuchaczy z wynikami dobrymi i celującymi, zaś na Centralnej Szkole MBP obecnie jest jeden pracownik.

Na ogół wyrobienie polityczne pracowników operatywnych jest dość dobre, za wyjątkiem 4-ch towarzyszy, którzy niedawno zaczęli pracować w organach i nie znają podstawowych rzeczy marksizmu-leninizmu i trudno im jest podołać w tych zagadnieniach, lecz tych pracowników otoczyliśmy specjalną opieką pod względem wyszkolenia politycznego. Poziom wyrobienia politycznego wartowni jest słabszy, jednak dostateczny, a nawet niektórzy z nich zastępują na wyróżnienie, także słabszych podciągamy.

Przyczyną braków tut [ejszego] Urzędu w świetle analizy i Uchwał IV-go Plenum winę przypisać należy Kierownictwu, nie docenialiśmy i nie położyliśmy prawie że żadnego wysiłku w kierunku werbowania ludzi uczciwych, klasowych z mieszkańców tut. powiatu, do pracy w

naszych organach, a jedynie cały ciężar kładliśmy na Wydział Personalny Wojew. Urzędu i miejscowy Kom. Pow. naszej Partii.

Co do możliwości werbunku dotychczas wielkich nie było, jednak obecnie życie powiatu już się ustabilizowało i możliwości są i w związku z tym będziemy wyciągać ludzi odpowiednich i angażować do pracy w naszym aparacie.²¹

Do poważnej reorganizacji struktur PUBP w Sokołowie Podlaskim doszło na podstawie „Rozkazu Organizacyjno-Etatowego Nr 05/Org” z 22 marca 1952 r. Poza rozkazami służbowymi w obrębie PUBP Sokołów, które objęły 28 osób, aż 17 funkcjonariuszy przeniesiono do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie, względnie szefa WUBP w Warszawie. Wszystkie te zmiany zostały wprowadzone z dniem 1 maja 1952 r.²² Ostatecznie w momencie przejmowania kierownictwa PUBP przez chor. Zygmunta Kacperskiego na dzień 31 października 1952 r. było obsadzonych tylko 37 etatów (zob. Aneks nr 5). Był więc nadal daleki od pełnej obsady.

Stosunki wewnątrz resortu

Zaprowadzenie dyscypliny w zespole ludzi rekrutujących się w jakimś stopniu z marginesu społecznego i reprezentantów tzw. „nizin społecznych” było trudne. Funkcjonariusze, zwłaszcza w początkowym okresie istnienia PUBP, tj. w latach 1944-1947, podczas wyjazdów na operacje w terenie nie tylko zachowywali się jak na wrogi, okupowanym terytorium, odnosząc się brutalnie do ludności, ale też popełniali zwykłe przestępstwa kryminalne (kradzieże, przywłaszczenia). Bicie ludzi bez powodu, lub z błahych powodów, było na porządku dziennym. Ich przełożeni jednak przymykali zazwyczaj oczy na tego rodzaju zachowania, zapewniając bezkarność sprawcom. Utrzymanie dyscypliny było tym trudniejsze, iż sam udział w czynnościach zleczanych przez dowództwo, takich jak aresztowania, brutalne rewizje połączone z niszczeniem ludzkiego dobytku, przesłuchania połączone ze stosowaniem tortur, udział w egzekucjach i tajemnym zakopywaniu zwłok – musiał działać demoralizująco na ludzi pozbawionych właściwej formacji wewnętrznej.

Także kontakty służbowe pomiędzy funkcjonariuszami, zważywszy ich poziom moralny i intelektualny, nie mogły układać się bezkonfliktowo. Najczęściej tarcia pomiędzy

²¹ AIPN 0206/182, t. 3, PUBPw Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1950; Sprawozdanie do dyskusji w świetle Uchwał IV-go Plenum. Szefa PUBP w Sokołowie ppor. Stefana Iwaszczuka z połowy 1950 r., k. 53-54.

²² AIPN, 00735/1829, Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1952, Rozkaz personalny nr 74 z 30 IV 1952 r., k. 162-164.

sokołowskimi „bezpieczniakami” powstały w kwestiach finansowych. W gronie tych ludzi, mających bardzo specyficzny stosunek do cudzej własności i do tego często działających z pobudek materialnych, ustawicznie dochodziło do wzajemnych oskarżeń i zarzutów o brak należytego wynagradzania „zasług” ze strony przełożonych lub podejrzeń o niegospodarność. I to m.in. miał na myśli chor. Kazimierz Chudy, kolejny raz interweniując u przełożonego – pisząc z wyrzutem:

W ostatnim raporcie zwracałem się z prośbą do Ob. Pułkownika o przychylnie rozpatrzenie sprawy ekwiwalentu pieniężnego dla podległego mi urzędu, w którym też naświetliłem, iż z dniem 18 VIII [19]47 r. wszystkie zapasy, jakie pozostały w magazynie przez naszą stołówkę zostaną wyczerpane. Dwukrotnie buchalterka jeździła do Warszawy, zwracając się w powyższej sprawie do Wydziału Finansowego i nie zostało [to] załatwione. Stanowisko Naczelnika Wydziału Finansowego jest dla mnie niezrozumiałe, a choćby z tych powodów, że o ile brak było pieniędzy w kasie dla wszystkich powiatów, to powinien choćby w połowie obdzielić posiadaną gotówką wszystkie powiaty, a nie tak jak dotychczas się praktykuje, że powiaty bliższe jak warszawski, radzyński i inne, ekwiwalent pieniężny otrzymały w całości a powiaty dalekie od centrali zawsze czy to po linii gospodarczej czy finansowej dowiadywały się przypadkowo lub po terminie i odbierały ostatnie. W dniu 17 VIII br.[1947] przyjechała kontrol z Wydz. Finansowego w składzie ob. Kiersnowskiego i ob. Branka. W dniu 18 VIII br. ob. Kiersnowski wyjechał do Warszawy, a ob. Branka po przeprowadzeniu kontroli odjechał na kontrol do Ostrowi-Maz [owieckiej]. W tym to czasie t.j. 17 VIII br. buchalterka²³ też była w Warszawie po pieniądze, ale ze Naczelnik był na kontroli wróciła z niczym, narażając znów Urząd na stratę godzin pracy i kosztu podróży. Zwracam się z prośbą do Ob. Pułkownika o przychylnie rozpatrzenie mojego raportu, gdyż z dniem 18 VIII br. 15-tu funk[cjonariuszy] zatrudnionych na gminach nie są zaprowiantowani jak też dla reszty ludzi zatrudnionych w Urzędzie nie mam artykułów żywnościowych ani

²³ Zdaje się, że Eufemia Wałkuska – buchalter PUBP Sokołów Podlaski prawie 2 tygodnie później (1 września 1947 r.) postanowiła porzucić miejsce zatrudnienia i została zatrzymana przez WUBP w Warszawie. I jak ujęto w raporcie: *Zatrzymana posiada przy sobie klucze od kasy, w której są pieniądze na wypłatę dla reszty pracowników, ponieważ pieniędzmi, które doręczył mi ob. Branka w dniu 2.IX.1947 r. obdzieliłem tylko 27-miu pracowników, z powodu, że konsum potracił z poborów 192 tys. zł. za przydział materiałów tekstylnych. W związku z tym proszę Ob. Szefa, spowodowanie przestanie mi kluczy od kasy i Komisji z Wydz. Finans. która protokolarnie przejęłaby pieniądze z kasy, rachunki, rozliczenia i inne, związane z pracą zatrzymane. Zob. AIPN, 0206/182, t. 1; PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1947; Raport PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr 1620/47 szefa chor. Kazimierza Chudego do Szefa WUBP w Warszawie (ppłk. Tadeusz Paszta) z 5 IX 1947 r., k. 100.*

*środków finansowych i możliwości wyżywienia ich. Sprawa jest bardzo ważna, za co wina całkowicie spadnie na Wydział Finansowy.*²⁴

Dyscyplina pracy sprawiała, co po niektórych funkcjonariuszom, spore kłopoty. Działali oni samowolnie, lub uchylali się od pracy, zwłaszcza z obawy przed groźącymi utratą życia z rąk partyzantów wyjazdami w teren. Poirytowany tą sytuacją chor. Kazimierz Chudy raportował:

W dniu 11 II [19]47 r. poleciłem wyjechać na gminę Sterdyń st. ref. Tarnowskiemu Zdzisławowi, który miał tam pracować przy posterunku MO. Wymieniony w okresie od dnia 11 II [19] 47 r. do 20 II [19]47 r. nie wykazał się żadną pracą, czem byłem zdziwiony, ponieważ Tarnowski jest po szkole Centralnej. Będąc obecnym u ref. Ewidencji w dniu 20 II [19]47 r. zastałem Tarnowskiego, zapytując go w sytuacji na gminie Sterdyń. Tarnowski odpowiedział mi, że na gminę Sterdyń jeszcze nie wyjechał, ponieważ drogi są zasypane. Karygodnym jest, że Tarnowski w Urzędzie w okresie w/w nie pokazywał się wcale i nie uważał za stosowne meldować mi o powyższym. Proszę Ob. Szefa o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej w/w ażeby było to przykładem dla innych.

*W okresie mojej bytności na terenie tut. Urzędu t.j. od dnia 1 XII ub. r. Tarnowski nie wykazał się żadną pracą, która jak zauważyłem wcale się nie interesuje, pomimo, iż otrzymywał instrukcje na okres wyborczy jak też i po tym okresie.*²⁵

Problemy te były na tyle poważne, że nawet wspomniany szef PUBP – chor. Kazimierz Chudy otrzymał za [...] niewykonanie inwentaryzacji uzbrojenia mimo kilkakrotnych upomnień naganę od szefa WUBP Warszawa – ppłk. Tadeusza Paszty 14 maja 1947 r.²⁶

Niskie morale i notoryczne problemy z nadużywaniem alkoholu przez pracowników operacyjnych jak i wartowników PUBP ułatwiały podejmowanie przez osoby osadzone w areszcie prób – w kilku przypadkach udanych – ucieczek na wolność. Znany jest przypadek ucieczki Józefa Jurczaka ze wsi Tchórznica (gm. Sabnie) wczesnym rankiem 23 czerwca 1948 r. Był on zatrzymany pod zarzutem przechowywania broni patrolu „Sokolika” (Kazimierza Wyrozębskiego). Zatrudniony w kuchni dla aresztantów, codziennie

²⁴ AIPN, 0206/182, t. 1; UBP w Sokołowie Podlaskim, Raporty miesięczne i specjalne za rok 1947; Raport PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr 1492/47 szefa chor. Kazimierza Chudego do Szefa WUBP w Warszawie (ppłk. Paszta) z 19 VIII 1947 r., k. 91.

²⁵ AIPN, 0206/182, t. 1; PUBP w Sokołowie Podlaskim, Raporty miesięczne i specjalne za rok 1947; Raport PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr 211/47 chor. Kazimierza Chudego do Szefa WUBP w Warszawie (ppłk. Paszta) z 20 II 1947 r., k. 18. Nawiasem mówiąc, obawy Tarnowskiego przed wyjazdami w teren nie były bezzasadne, gdyż z jednego z nich w grudniu 1947 r. już nie wrócił, zastrzelony przez żołnierza NZW, którego miał aresztować.

wypuszczany był z celi o godzinie 5.30, i wykorzystując nieuwagę wartownika Mieczysława Kęzika [...] *zbiegł przez okna domu przylegającego do urzędu*. I jak ze smutkiem konstatowano w tym samym meldunku: *Zarządzony pościg za w/wym. nie dał rezultatu.*²⁶ Takich wypadków było więcej.

Starania kolejnych szefów PUBP w Sokołowie o podniesienie stanu moralnego wśród „pracowników operatywnych” i służby wartowniczej na niewiele się zdały. Choć podkreślano stałą poprawę w składanych comiesięcznych raportach do warszawskiej „centrali” to rzeczywistość była ponura; daleka od ideału. Głównym ich problemem było pijaństwo i wynikające z niego łamanie dyscypliny. Na początku marca 1951 r. ówczesny szef PUBP – por. Stefan Iwaszczuk raportował:

Stan dyscypliny wśród pracowników operatywnych pozytywny bez żadnych zastrzeżeń. Natomiast co do pracowników ochrony stan dyscypliny przedstawia się krytycznie, a mianowicie: wartownik Kuźniak Mieczysław mimo kilkakrotnych interwencji organizacji partyjnej, udzielanych upomnień i ostrzeżeń ze strony kierownictwa oraz stosowanych aresztów koszarowych, stan jego nie poprawia się, a z każdym dniem pogarsza się, jest nałogowym pijakiem i niemożliwością jest odciągnąć go wszelkimi stosowanymi przez nas metodami od tego zgubnego nałogu. Drugim typem jest wartownik Tomczuk, który także lubi alkohol i tych, którzy mu fundują, lecz z nim sprawa przedstawia się nieco lepiej i po ostatnio złożonym przyrzeczeniu, dotychczas wywiązuje się z przyrzeczenia i widać z tego, że jest możliwość naprawy. Co do reszty brak jest stuprocentowej dyscypliny i wywiązywania się z obowiązków służbowych. Winę tu należy przypisać tym dwom wymienionym towarzyszom, którzy swym postępowaniem ujemnie wpływali na pozostałych, tym bardziej, że poziom wyrobienia politycznego wartowni jest ogólnie niedostateczny, aczkolwiek po tej linii organizacja podstawowa położyła wiele pracy. Winę tu ponosi także i Komendant Ochrony tow. Żeberek Stanisław, który pod względem dyscypliny służbowej jest za pobłażliwy i postępuje zbyt łagodnie, co jest źle zrozumiane przez wartowników, w związku z tym tow. Żeberek dostał upomnienie na egzekutywie p[odstawowej] o[rganizacji] p[artyjnej] i przyrzekł podnieść dyscyplinę wartowni. [...] Sprawą dyscypliny pracy i wychowania politycznego zajęła się ostatnio ostro egzekutywa Podstawowej Organizacji Partyjnej, która postanowiła z pracownikami ochrony przeprowadzać częstsze pogadanki na tematy służby wartowniczej i

²⁶ AIPN 00735/1806, Zbiór rozkazów personalnych Szefa WUBP w Warszawie za rok 1947, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 42 z dnia 14 V 1947 r., k. 75.

²⁷ AIPN, 0206/182, t. 2, PUBP w Sokołowie Podlaskim, Raporty miesięczne i specjalne za rok 1948; Raport specjalny PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr 1456/48 do Szefa WUBP w Warszawie z 23 VI 1948 r., k. 25.

wychowania ideologicznego. Za pracę tą odpowiedzialność na siebie wzięli sekretarz p.o.p. i Komendant Ochrony po linii partyjnej.²⁸

Nie pomagały ostrzeżenia czy nagany egzekutywy partyjnej POP w Urzędzie, ani pogadanki „politruków” uświadamiające konsekwencje łamania dyscypliny. Kłopoty z dyscypliną - mimo składanej „szczerzej krytyki” - wśród sokołowskich funkcjonariuszy powracały raz po raz, mimo że wyrzucenie z partii było równoznaczne ze zwolnieniem ze służby. Problem rozprężenia dyscypliny wracał w trakcie odpraw pracowników operacyjnych PUBP Sokołów Podlaski poświęconych analizie pracy i praworządności „socjalistycznej” w świetle uchwał plenów KC PZPR. Taka narada odbyła się 1 czerwca 1951 r. w Sokołowie z udziałem naczelnika Wydziału III WUBP Warszawa – kpt. Głowackiego. Sporo krytycznych uwag w swoim referacie zawarł por J. Szeliga piętnując poza przypadkami „przebieg” i stosowania „niedozwolonych metod wymuszania zeznań” przypadki naruszenia „praworządności” przez funkcjonariuszy. Potępił burdy wszczynane w miejscach publicznych przez funkcjonariuszy: Józefa Pustołę oraz Jana Pieńko. Pierwszy będąc w stanie nietrzeźwym 6 maja 1951 r. bezprawnie zatrzymał dwie osoby i odprowadził je na posterunek miejski MO w Sokołowie Podlaskim za to, że rzekomo miały gwizdnąć na niego, gdy jechał ulicą na rowerze. Jednego z zatrzymanych bił przy tym po twarzy. Bicie zatrzymanych było stałym elementem „pracy” funkcjonariuszy UB, lecz działo się to potajemnie (i dlatego było nie tylko bezkarne, ale nawet zalecane przez przełożonych). Tymczasem Pustoła dopuścił się tego nie tylko samowolnie, ale i publicznie, narażając swą macierzystą instytucję na krytykę ze strony licznych gapiów. Na specjalnie zwołanej egzekutywie POP, w porozumieniu z KP PZPR w Sokołowie, postanowiono napiętnować Pustołę „po linii partyjnej oraz służbowej”. Ostatecznie – uwzględniając młody wiek i kłopoty rodzinne (śmierć brata i matki w krótkim czasie i połów żony) – egzekutywa zdecydowała pozostawić Pustołę w szeregach partii i ukarać we własnym zakresie. Złożył on samokrytykę obiecując przed całą organizacją partyjną, że nigdy więcej w życiu nie wypije wódki. Otrzymał od towarzyszy naganę z ostrzeżeniem, a po linii służbowej 10 dniami aresztu domowego z jednoczesnym pełnieniem służby.²⁹

O patologię społeczną ocierał się przypadek kierowcy PUBP w Sokołowie – Jan Pieńko. Jemu zastępca szefa Urzędu poświęcił tyle miejsca jak nikomu innemu:

²⁸ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, Sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 II 1951 do dnia 1 III 1951 r. Nr 1175/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 2 III 1951 r., k. 114-114v.

Wrzodem natomiast naszego Urzędu i organizacji partyjnej jest szofer tow. PIENKO Jan, zawodowy alkoholik [sic!], nie wywiązujący się z pracy, człowiek który doprowadził do stanu nieużywalności trzy wozy w tut. Urzędzie i dopuścił się wykroczeń naruszających prawo jazdy przez potrącenie śmiertelne konia w czasie jazdy i zderzenie samochodu z samochodem, w wyniku czego tak jeden jak i drugi samochód został uszkodzony. Za co został ukarany na wniosek Wydz. d/s funkcj[onariuszy]. Jak również w stanie nietrzeźwym będąc w Warszawie zginął mu na dworcu pistolet, który został zwrócony przez 14-ty Komisarjat M.O. za co również na wniosek Wydz. d/s funkcj[onariuszy] został PIENKO ukarany. Obecnie w czasie urlopu wałęsa się po ulicach Sokołowa i powiatu w stanie nietrzeźwym i ostatnio widziany był w gromadzie Grodzisk przez funkcj[onariusze] tut[ejszego] Urzędu tow[arzysze] Jańca i Turczaka, jak go ciągnęli cywile, oczywiście jego znajomi, przez wieś pod pachę zupełnie nie przytomnego. W czasie zebrania podstawowej organizacji [partyjnej] PIENKO znajdował się na terenie Urzędu, dwukrotnie zwracano się do niego by przybył na zebranie podstawowej organizacji, nie chciał przyjść i nie przyszedł, jak również w innym wypadku także w czasie posiedzenia podstawowej organizacji partyjnej PIENKO zamiast przyjść na zebranie, wziął butelkę wina i poszedł do kotłowni pić to wino z kontraktowymi pracownikami tejże kotłowni. Specjalnie po niego chodził jeden z towarzyszy powiadamiając go, że wzywa go organizacja partyjna, tow[arzysz] PIENKO odpowiedział, że przyjdzie jak wypije wino i rzeczywiście przyszedł w stanie nietrzeźwym i usnął na zebraniu partyjnym. Za to, że nie tylko sam robi źle, rozpija się, ale i jeszcze w czasie pracy rozpija kontraktowych bezpartyjnych pracowników tut[ejszego] Urzędu. Został przesunięty w poczet kandydatów, gdyż nie zasługuje swoim stosunkiem do pracy, nie podnosi absolutnie swego poziomu politycznego jak i nie dokształca się ogólnie, jednym słowem nie dorósł być człowiekiem Partii, jak stwierdziła P.O.P.³⁰

Mimo wielu słów otuchy zawartych w konkluzji tej części referatu: dobra praca POP w wychowanie nie jednego funkcjonariusza; nawet takiego co znajdował się już na krawędzi życia i śmierci z powodu nadużywania alkoholu, biernego wobec wykształcenia politycznego i nie wykazującego dbałości o prestiż w oczach społeczeństwa to w przypadku Pieńki zauważono, że jego chorobę alkoholową gdy zawiodły metody wychowawcze partii może wyleczyć tylko „przymusowe leczenie” i „izolacja od społeczeństwa”. Kłopoty z

²⁹ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Referat z pracy i praworządności w świetle Uchwał VI Plenum KC PZPR w PUBP Sokołów Podlaski por. Józefa Szeligi z 1 VI 1951 r., k. 70.

³⁰ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Referat z pracy i praworządności w świetle Uchwał VI Plenum KC PZPR w PUBP Sokołów Podlaski por. Józefa Szeligi z 1 VI 1951 r., k. 71.

demoralizacją funkcjonariuszy dawała o sobie znać w kolejnych miesiącach. Były one nierozwiązywalne. Przykładowo:

- 7 czerwca 1951 r. – na zebraniu egzekutywy partyjnej został usunięty z szeregów PZPR, szofer Urzędu – Jan Pieńko. Szantażował zniszczeniem powierzonego taboru samochodowego (brak koła zapasowego, plandeki i innych części na kwotę około 3000 zł) na wypadek nie otrzymania urlopu we wskazanym terminie. Prowadził naganne życie małżeńskie. Gubił broń służbową, odmawiał wykonania rozkazów (wyjazdów).³¹
- 27 sierpnia 1951 r. – oddziałowy aresztu plut. Zygmunt Borejko w towarzystwie znajomego upił się do takiego stanu, aż wpadł w szal. Wybił szybę w oknie budynku administrowanym przez Urząd, przeklinając i nie zważając na otoczenie kopał w drzwi. Zignorował polecenie oficera inspekcyjnego żądającego w imieniu szefa Urzędu stawienia się w celu wyjaśnienia powodów swego zachowania. Dopiero po kolejnym napomnieniu przez oficera udał się do swego przełożonego z przekonaniem, że w jego zachowaniu nic nie było nagannego. Za brak subordynacji i lekceważący stosunek do zarządzeń przełożonych został ukarany 5-dniowym aresztem zwykłym z potrąceniem 50 % poborów miesięcznych.³²
- 3 września 1951 r. – referent Referatu III Józef Pustoła po powrocie ze służbowego wyjazdu z terenu gminy Sterdyń, mimo posiadania przy sobie tajnych dokumentów, udał się do lokalu „Gospoda Ludowa” w Sokołowie. Upił się, by następnego dnia nie stawić się do pracy. A kolejnego nie meldując zwierzchnikom o rzekomym zagubieniu legitymacji służbowej i partyjnej (zostawił je w domu, o czym już nie pamiętał) ponownie udał się do lokalu poszukując ich na miejscu libacji alkoholowej. Początkowo zatajając faktyczny bieg wypadków przed przełożonymi napisał ostatecznie raport, w którym przyznał się do złamania dyscypliny. Za ten czyn został ukarany 5-dniowym aresztem zwykłym z potrąceniem 50% za okres odbywania kary, jak również potrącenie 200 % poborów za okres dwóch dni porzucenia służby.³³

³¹ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 VI 1951 do dnia 1 VII 1951 r. Nr S-3300/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 2 VII 1951 r., k. 59.

³² AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 VIII 1951 do dnia 1 IX 1951 r. Nr S-4509/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 IX 1951 r., k. 45.

³³ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 IX 1951 do dnia 1 X 1951 r. Nr S-5039/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 X 1951 r., k. 35-36.

- 15 września 1951 r. – mł. referent Referatu V Stefan Błaszczuk będąc pijanym pozostawił pistolet w ubikacji, w domu administrowanym przez UB przy ul. Kilińskiego 11. Broń została przypadkowo odnaleziona przez innego funkcjonariusza – Zdzisława Jańca, który dostarczył ją szefowi Urzędu. Błaszczuk nie zameldował o tym incydencie na drugi dzień, lecz ponownie poszedł napić się wódki „ubolewając” nad stratą służbowej broni. Dopiero wieczorem tego samego dnia, a więc kilkanaście godzin po zdarzeniu, poinformował o nim zwierzchników. Błaszczuk został ukarany 5-dniowym aresztem zwykłym z potrąceniem 50% za okres odbywania kary, jak również potrącenie 200 % poborów za dzień porzucenia służby.³⁴
- 27 października 1951 r. – referent Referatu ds. wywiadu Czesław Nadany wyjechał w sprawach służbowych do Treblinki. Po spożyciu wódki u jednego ze znajomych w stanie nietrzeźwym wywołał awanturę razem z milicjantem Henrykiem Jatczukiem na zabawie strzelając ze służbowej broni. Następnie zostali rozbrojeni przez obsadę posterunki MO w Prostyni. Za wykroczenie został ukarany decyzją szefa WUBP w Warszawie 7-dniowym aresztem zwykłym i potrąceniem 50% poborów za czas odbywania kary.³⁵
- marzec-kwiecień 1952 r. – dezercja referenta Józefa Pustoły, 8 marca po odebraniu poborów wyjechał oświadczając kierownikowi Referatu III PUBP Sokołów, że jedzie na wyznaczoną mu placówkę w Sterdynie. Faktycznie udał się do Mińska Mazowieckiego, gdzie mieszkała jego żona. W celu pochwycenia i dowiezienia Pustoły pod eskortą do Sokołowa wysłano do Mińska dwóch funkcjonariuszy. Od żony 23 marca dowiedzieli się, że: *często chodzi pijany jest czegoś niespokojny i gdy wraca do domu jest czegoś przygnębiony i często płacze*. Pustoła został ostatecznie zatrzymany przez Wydział ds. Funkcjonariuszy MBP z Warszawy. Ponadto ustalono, że zapożyczał się u osób spoza resortu, i trzykrotnie pobrał pensję za pracownika, który przechodził szkolenie poza PUBP Sokołów. Ukarany karą 2 tygodni aresztu wrócił do służby w PUBP Sokołów. W czasie wyjazdu służbowego do Sterdynie między 12 a 15 kwietnia zamiast wrócić do PUBP w Sokołowie, w stanie nietrzeźwym próbował wsiąść do autobusu PKS i udać się do Mińska Mazowieckiego.

³⁴ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 IX 1951 do dnia 1 X 1951 r. Nr S-5039/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 X 1951 r., k. 36.

³⁵ AIPN, 0206/182, t 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, sprawozdania miesięczne za rok 1951; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 XI 1951 do dnia 1 XII 1951 r. Nr S-6222/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 XII 1951 r., k. 15; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 X 1951 do dnia 1 XI 1951 r. Nr S-5612/51 do Szefa WUBP w Warszawie z 2 XI 1951 r., k. 25.

Dopiero po ostrej interwencji zastępcy szefa Urzędu i innych funkcjonariuszy siłą został wywleczony z autobusu, za co został ukarany dodatkowym 5-dniowym aresztem zwykłym. Po odbyciu kary został wraz z raportem odesłany do dyspozycji Wydziału ds. funkcjonariuszy MBP w Warszawie.³⁶

- 8 listopada 1952 r. – oficer śledczy Zdzisław Żarnowski po akademii poświęconej 35. rocznicy „Rewolucji Październikowej” w siedzibie PUBP Sokołów w stanie upojenia alkoholowego zamknął się w ambulatorium z pielęgniarką Lucyną Jagielską. Dopiero po ostrej interwencji oficera dyżurnego pokój został otwarty, a Żarnowskiego wyciągnięto spod łóżka. Za takie zachowanie został ukarany dyscyplinarnie 5-dniowym aresztem domowym, a po linii partyjnej otrzymał naganę.³⁷

O autorytet „władzy ludowej”

Praca operacyjna nie była najmocniejszą stroną funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa. Braków tych nie były w stanie zrekomensować sadystyczne metody śledztwa, stosowane przez pracowników PUBP. Poza niewątpliwym sukcesem, jakim było doprowadzenie dzięki „pracy operacyjnej” do rozbitcia oddziału „Nurka” i siatki terenowej w ośrodku nr 1 poakowskiego obwodu Sokołów, co miało miejsce w pierwszej połowie 1946 r., pracownicy PUBP nie mogli poszczycić się żadnym poważniejszym sukcesem. Większość istotnych, skutecznych działań operacyjnych na terenie powiatu, była dziełem pracowników WUBP w Warszawie. Nieprzestrzeganie przez funkcjonariuszy PUBP reguł pracy operacyjnej z własną siatką agentów w terenie skutkowało – co logiczne – wysoką śmiertelnością w ich szeregach. Podziemie antykomunistyczne bezlitośnie eliminowało osoby, co do których miało uzasadnione podejrzenia, że wysługują się „resortowi”. Nie było pobłażania dla ludzi świadomie narażających życie rodaków i przyspieszających sowietyzację kraju. W połowie lipca 1947 r. zastępca szefa Urzędu – chor. Zygmunt Meter zawarł następujące spostrzeżenia i wnioski dla przełożonych w warszawskiej centrali:

Ostatnie wypadki morderstw w m[iesią]cu czerwcu i lipcu br. [1947] w 3-ch wypadkach były dokonane na informatorów naszego Urzędu. Z przeprowadzonych dochodzeń wynika, że przez nieumiejętne obsługiwane agentury przez referentów

³⁶ AIPN, 0206/183; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 III 1952 do dnia 1 IV 1952 r. Nr S-1565/52 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 IV 1952 r., k. 132; Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 3 IV 1952 do dnia 3 V 1952 roku Nr S-1984/52 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 V 1952 r., k. 140.

gminnych informatorzy zostali rozkonspirowani i zostały na nich wykonane wyroki śmierci
[podkreślenie – M.B.].

*Wpływa to ujemnie na agenturę i agentura nie chce wprost pracować, obawiając się śmierci z rąk podziemia. Z naszej strony praca agentury jest na każdej odprawie poruszana i referenci są pouczani jednak praca ta nadal szwankuje ze względu na słaby poziom referentów i nieumiejętność opanowania pracy. **Personel pracowniczy naszego Urzędu za wyjątkiem jednostek jest bardzo słaby, co się odbija na całokształcie pracy. Ze względu na powiat zagrożony i możliwości rozpracowania go, stawiam wniosek o przysłanie nam na stałe ludzi, którzy by mogli temu podołać*** [podkreślenie – M.B.]. *W sprawie tej kilkakrotnie interweniowaliśmy tak u Szefa Urzędu, jak i w Wydziale Personalnym, jednak dotychczas sprawa ta jest załatwiana negatywnie. **Ludzie przysłani do naszego Urzędu dotychczas, nie stoją na poziomie, nie mogą podołać zadaniu i dlatego praca po linii nielegalnego podziemia jak i linii sabotażu gospodarczego stoi prawie że na punkcie martwym.*** [podkreślenie – M.B.]³⁸.

Lata mijały, a problemy pozostawały nie rozwiązane, o czym przypominały dokumenty, takie jak np. „Formularz sprawozdawczy z działalności PUBP za m. styczeń 1949 r.”³⁹. A rozterkami podzielił się sam szef PUBP – ppor. Zdzisław Górnicki:

VII. Jakie braki i trudności widzi Szef PUBP w pracy swego Urzędu? Poziom operatywny pracowników tutaj Urzędu jest na ogół, za wyjątkiem jednostek słaby, a szczególnie Ref[eratu] III i IV-go mimo ciągłych wykładów i pouczeń praktycznych większość nie może podołać zadaniom. To szczególnie odbiło się na warunkach i pracy z agenturą, co dotychczas uniemożliwia rozpracowanie resztek bandytyzmu i podziemia na obecnym etapie walki klasowej. Również ciągłe akcje w terenie przeszkadzały w kontrolnej pracy z agenturą.

VIII. Propozycje szefa zmierzające do usunięcia trudności u braków w pracy w Urzędzie. Obsadzenie Ref[eratu] III-go i IV-go przez dobrych operatywnych kierowników. Obsadzenie placówek gminnych przez politycznie i operatywnie wyrobionych pracowników. Przejście do planowych i celowych warunków agentury, przede wszystkim za pieniądze. Przyjęcie akcji zbrojnych w terenie przeciw bandytmowi, wyłącznie przez KBW i MO. Położenie większego nacisku na szkolenie polityczne i operatywne.

³⁷ AIPN, 0206/183, Raport miesięczny PUBP w Sokołowie Podlaskim za okres od dnia 1 XI 1952 do dnia 1 XII 1952 r. Nr S-4993/52 do Szefa WUBP w Warszawie z 3 XII 1952 r., k. 190.

³⁸ AIPN, 0206/182, t. 1, PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1947; Raport dekadowy za okres od dnia 8.VII-47 r. do dnia 18.VII.1947 r. PUBP w Sokołowie Podlaskim Nr 1300/47 zastępcy szefa Zygmunta Metera do Szefa WUBP w Warszawie z 17 VII 1947 r., k. 78-79.

IX. Stan pracy szkoleniowej i wnioski. Stan szkolenia w PUBP przedstawia się następująco. Prowadzone są dwa poziomy. Wyższy prowadzi Szef Urzędu a niższy st. Ref. Kier. Mimo największych wysiłków, poziom wyszkolenia nie stoi jeszcze na wysokości. Wykłady odbywają się w/g zarządzenia Wydz. Szkoleniowego. Ze szkolenia nie korzystają pracownicy placówek, gdyż nie ma możliwości komunikacyjnych. Kładziemy nacisk, ażeby szkolili się wspólnie z MO na placówkach. Wprowadzić etat stałego bibliotekarza, który będzie miał za zadanie prowadzić pracę świetlicow[a] i pomoc szefostwa w szkoleniu polit[ycznego]. Podnieść wyżej pracę partyjną w urzędach przez większy wgląd Komitetów Powiatowych.

X. Dodatkowe uwagi. Większe zainteresowanie się i pomoc wydz. oper. Woj. w pracach urzędu. Uzależnić werbunki agentury i pracę z nią org. MO przez Urzędy Bezp.

Bez stałego wsparcia logistycznego WUBP Warszawa praca operacyjna oraz pion śledczy PUBP w Sokołowie dalekie były od sprostania zadaniom stawianym przez kierowników Urzędu. Prowadzone opieszale „sprawy obiektowego rozpracowania”, przeciągały się w nieskończoność, prowokując tym samym nerwowe reakcje wśród funkcjonariuszy BP. Obnażały niejednokrotnie ich bezradność. W maju 1948 r. szef WUBP w Warszawie kolejny raz otrzymał raport potwierdzający niewydolność aparatu bezpieczeństwa w powiecie Sokołów Podlaski. Nie było to równoznaczne ze zmniejszeniem represyjności systemu:

Niniejszym komunikuje, iż w związku z przeprowadzaną akcją na terenie tut. powiatu i osiągniętymi wynikami osób zatrzymanych, oficer śledczy tut[ejszego] Urzędu nie jest w stanie rozpracować i ukończyć w terminie sprawy, jak wskazuje na to sankcja terminów. Nadmieniam, że sankcje w przeważającej ilości są z terminami do dnia 18 VI [19]48. Oficer śledczy widząc nawał pracy oraz terminy kierowania do Prok. złożył raport, że nie jest w stanie ukończyć wszystkich spraw w terminie i nie może za nie odpowiadać.

Wobec takiego stanu rzeczy w dn. 24 V [19]48 podałem telefonogramem do Nacz. Wydz. Śl. z prośbą o przesłanie oficera śledczego, na który dostałem odpowiedź odmowna, że oficer śledczy nie może być przysłany, ponieważ takowych brak w W[arszawskim] WUBP.

Podaje, że Nacz[elnik] Wydz[ziału] Śledczego WWUBP zna stan referatu śledczego w tutejszym powiecie ze słów oficera śledczego oraz o ilości spraw. Jednak do obecnego dnia nie dał żadnej pomocy, natomiast przysłał pismo, odmowne, że pomocy udzielić nie może.

³⁹ AIPN, 0206/182, t. 9, PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1949; Formularz sprawozdawczy z działalności PUBP za m. styczeń 1949 r., brak daty i podpisu (wypełniony pismem maszynowym), k. 154.

Stan taki hamuje całą pracę referatów, ponieważ nie możemy dokonywać w myśl nakreślonych planów realizacji, ani też prowadzić śledztwa operatywnego, ponieważ brak sił śledczych.

Proszę więc Ob. Szefa o interwencję i przystanie oficera śledczego w jak najszybszym czasie, ponieważ za stan spraw śledczych w obecnym okresie nie jestem w stanie odpowiadać. Proszę o szybką interwencję.⁴⁰

Mimo regularnie prowadzonych wśród sokołowskich funkcjonariuszy comiesięcznych (szczególnie w latach 50.) szkoleń ideologicznych oraz zawodowych na miejscu, w Sokołowie, poziom intelektualny funkcjonariuszy był nadal daleki od oczekiwań przełożonych. Trudno się temu dziwić, skoro margines społeczny sięgnął po realną władzę polityczną, wcześniej niszcząc tradycyjne elity społeczeństwa polskiego.

Ze wstępnych szacunków wynika, że przez szeregi PUBP Sokołów Podlaski w latach 1944-1954 przewinęło się 200 - 250 osób. Stanowili awangardę „proletariackiej rewolucji”, która dokonała komunistycznego podboju podlaskiej prowincji.

ANEKS NR 1

PUBP/ PUd/sBP w Sokołowie Podlaskim⁴¹

Kierownicy/szefowie

Nazwisko i imię	imię ojca	stopień	okres pracy w PUBP Sokołów Podlaski
Gnoiński Aleksander	Nikodem	por.	12 IX 1944 – 5 I 1945
Pomorski Romuald	Jan	ppor.	p.o. 6 I – 25 III 1945
Sawicki Władysław	Hieronim		p.o. 26 III-31 X 1945
Krupiński Henryk	Paweł		p.o. 16 I – 30 VI 1946
Czubak Roman	Józef		p.o. 1 VII – 30 XI 1946
Chudy Kazimierz	Józef	chor.	26 XI 1946 – 14 X 1947
Mitko Aleksander	Józef	kpt.	p.o. 25 X 1947 – 31 I

⁴⁰ AIPN, 0206/182, t. 2, PUBP w Sokołowie Podlaskim, raporty miesięczne i specjalne za rok 1948; Raport specjalny PUBP Sokołów Podlaski Nr 1224/48 do Szefa WUBP w Warszawie (mjr Łanina) z 27 V 1948 r., k. 20.

⁴¹ Szwagrzyk K., op. cit. s. 452-453. Ustalenia własne autora.

			1948
Górnicki Zdzisław	Mikołaj	ppor.	p.o. 1 XII 1947 – 31 I 1948 1 II 1948 – 31 X 1949
Iwaszczuk Stefan	Piotr	por.	p.o. 1 XI 1949 – 30 X 1950 1 VII 1950 – 14 VII 1951
Urbański Tadeusz	Józef	chor.	p.o. 15 VII 1951 -
Kacperski Zygmunt	Adam	chor.	1 X 1952 – 31 III 1955
Gmurzyński Rafał	Stanisław	por.	1 XI 1955 – 31 XII 1956

Zastępcy kierowników/szefów

Nazwisko i imię	imie ojca	stopień	okres pracy w PUBP Sokołów Podlaski
Krupiński Henryk	Paweł		p.o. 15 VIII – 7 X 1945 8 X 1945 – 17 X 1946
Czubak Roman	Józef		p.o. 7 X 1945 – IV 1946 IV-1 XII 1946
Nowak Zbigniew	Szczepan		p.o. 1 I – 16 II 1947
Stępień Czesław	Kacper		12 XI 1947 – 30 VI 1949
Szeliga Józef	Władysław	por.	p.o. 1 VI 1949 – 30 VI 1950 1 VII 1950 – 31 I 1954

ANEKS NR 2

Wykaz (niepełny) funkcjonariuszy PUBP Sokołów Podlaski z l. 1945-1952

(na podstawie *Rozkazów personalnych szefa WUBP w Warszawie*).

Lp.	Stanowisko, stopień	Stanowisko, stopień	Data przyjęcia do PUBP Sokołów	Data zwolnienia z PUBP Sokołów	uwagi
1.	Honorata Jeřaczyc	kierownik stołówki	18 XI 1944	22 IV 1945	
2.	Henryk Szymaniak	referent	26 XI 1944	15 V 1946	zwolniony i skierowany pod sąd

3.	Stefan Stelmach	komendant warty	28 XI 1944	28 III 1946	zwolniony
4.	Stanisław Drabanek	wartownik	28 XI 1944	28 II 1947	zwolniony „na własną prośbę”
5.	Stanisław Sulawiak	wywiadowca, „kierownik Urzędu” (szef ochrony?)	1 XII 1944	13 XI 1946	zwolniony ze skierowaniem do prokuratury wojskowej
6.	Michał Figowy			2 XII 1944	usunięty za kolaborację z Niemcami i zatajenie przynależności do policji żydowskiej w getcie w Sokołowie
7.	Rubin Figowy			2 XII 1944	usunięty za kolaborację z Niemcami i zatajenie przynależności do policji żydowskiej w getcie w Sokołowie
8.	Antoni Szczec	kierownik Sekcji I (operacyjnej)	1 XII 1944	28 I 1945	zlikwidowany przez podziemie niepodległościowe
9.	Zygmunt Podniesiński			I 1945	zabity przez podziemie niepodległościowe
10.	Symcha Goldfinger	wartownik, komendant warty	15 XII 1944	1 IX 1945	zwolniony
11.	Józef Hardej	wartownik	15 XII 1944		
12.	Stefan Socha	wartownik	19 XII 1944		
13.	Janina Tarnowska	pracownik kartoteki	26 XII 1944		przeniesiona na stanowisko referenta ewidencji operacyjnej w PUBP Sokołów z dniem 1 I 1946
14.	Antoni Kamiński	kasjer, buchalter	1 I 1945		
15.	Ezechiasz Sawicz			3 I 1945	dezercja
16.	Stanisława Sobolewska	sprzątaczką	4 I 1945	22 IV 1945	
17.	Jan Klimczuk	wywiadowca	16 I 1945		
18.	Bolesław Siwek	funkcjonariusz z grupy operacyjnej		1 I 1945	
19.	Jan Krupa	wywiadowca	6 I 1945		

20.	Tadeusz Socha	wywiadowca	16 I 1945	1 XI 1945	zwolniony ze stanowiska pracownika gospodarczego
21.	Michał Kurek	wywiadowca	18 I 1945		
22.	Stanisław Pieniak	wartownik	19 I 1945	25 X 1945	dezercja
23.	Stefan Bochowicz	wywiadowca	19 I 1945	18 VII 1945	
24.	Mieczysław Walczuk	wywiadowca	19 I 1945	28 II 1947	zwolniony na „własną prośbę”
25.	Władysław Rusjan	wartownik, oficer śledczy	19 I 1945	14 III 1945	zwolniony ze stanowiska p.o. oficera śledczego
26.	Stanisław Borsuk	wartownik	19 I 1945	3 IV 1947	przeniesiony na stanowisko wartownika w PUBP Garwolin
27.	Stanisław Główka	wartownik	19 I 1945	31 III 1947	uznany za „bezwartościowego”
28.	Stefan Siemionkowski	wartownik	19 I 1945	1 IX 1949	przeniesiony do PUBP Włochy
29.	Józef Michalak	wartownik	24 I 1945	10 VII 1945	przeniesiony do WUBP Warszawa
30.	Juliusz Młynik	szofer	1 II 1945	22 IV 1945	
31.	Mieczysław Słowik	p.o. st. oficera śledczego	8 II 1945	1 V 1947	w stopniu st. oficera śledczego przeniesiony do PUBP Węgrów
32.	Stanisław Kosieradzki	referent	30 (?) II 1945	17 XII 1945	przeniesiony na stanowisko mł. referenta w PUBP Ostrołęka
33.	Władysław Kempa	referent	30 (?) II 1945	1 XI 1945	zwolniony ze względu na „zły stan zdrowia”
34.	Jan Hardej	wartownik, referent sekcji	13 III 1945	30 VI 1948	zwolniony dyscyplinarnie „jako nałogowy pijak, zdemoralizowany” zgodnie z orzeczeniem wydziału d/s funkcjonariuszy MBP
35.	Aleksander Warelukow	kierownik sekcji	16 III 1945		
36.	Eugeniusz Krystosiak	wartownik		połowa III 1945	zwolniony
37.	Stefan Jarosz			IV 1945?	zabity przez podziemie antykomunistyczne

38.	Michał Danilczuk			IV 1945?	zabity przez podziemie niepodległościowe
39.	Walenty Skarżyński			IV 1945?	zabity przez podziemie niepodległościowe
41.	Zygmunt Śliwiński			V 1945	zabity przez podziemie niepodległościowe
42.	Stanisław Rusiniak	kierownik sekcji	25 IV 1945		
43.	Aleksander Skarżyński	wartownik	26 IV 1945		przeniesiony na stanowisko woźnicy kontraktowego w PUBP Sokołów z dniem 1 VII 1946
44.	Michał Szerszeń	referent	8 V 1945	15 IX 1945	przeniesiony do WUBP Warszawa
45.	Janina Bartosiak	maszynistka		9 V 1945	zwolniona
46.	Stefan Hardej	cenzor kontroli prasy	V 1945? [dokument uszkodzony-brak daty]	5 VII 1946	przeniesiony do dyspozycji Centralnego Biura Kontroli Prasy w Warszawie
47.	Stefan Szoch	wartownik	6 VIII 1945	18 V 1946	przeniesiony do PUBP Garwolin
48.	Stanisław Kostka	wartownik	8 VIII 1945	31 I 1947	zwolniony na „własną prośbę”
49.	Bolesława Przybyłowska	kucharka	5 IX 1945	15 I 1946	zwolniona „na własną prośbę”
50.	Agnieszka Burczyńska	maszynistka	18 IX 1945		przeniesiona na stanowisko kuriera poczty specjalnej PUBP Sokołów z dniem 1 I 1946
51.	Stanisław Kaczmarek	referent, wartownik	30 IX 1945	18 XI 1945	przyjęty z PUBP Ostrołęka; zwolniony za „dezercję”
52.	Stanisław Ołtarzewski	szofer	25 X 1945	31 V 1947	zwolniony („brak kwalifikacji, przynoszenia stratę dla Urzędu”)
53.	Aleksander Grażanow	referent Sekcji do Walki z Bandytyzmem		20 XI 1945	uznany za „bezwartościowego” i zwolniony
54.	Stanisław Głowacz	wartownik	23 XI 1945	21 XII 1945	zwolniony pod zarzutem pijaństwa

55.	Michał Mateusiak	referent	24 XI 1945	31 XII 1945	zwolniony na własną prośbę
56.	Krystyna Nasiadka	pomoc biurowa	27 XI 1945	15 VII 1946	przeniesiona na stanowisko gońca w PUBP Sokołów z dniem 1 I 1946, potem na stanowisko telefonistki w WUBP Warszawa
57.	Bronisław (Bonifacy) Prochniewicz (ew. Pruchniewicz)	wartownik	25 XII 1945	1 IV 1947	przeniesiony z MUBP Włochy, z dniem 1 VI 1946 dowódca warty w PUBP Sokołów, następnie jako kurier poczty specjalnej zwolniony jako „bezwartościowy”
58.	Jan Ciecierski	st. referent		1 VI 1946	przeniesiony do PUBP Ostrów Mazowiecka na stanowisko st. referenta
59.	Wacław Cholewiński	st. referent		17 III 1946	przeniesiony z PUBP Garwolin, zwolniony jako „bezwartościowy”
60.	Marian Prochniewicz (ew. Pruchniewicz)	wartownik	6 I 1946	27 VII 1946	przeniesiony z MUBP Włochy, a następnie do WUBP Warszawa
61.	Aleksander Strzelec	wartownik	1 II 1946	31 V 1946	przeniesiony z PUBP Rembertów, zwolniony „na własną prośbę”
62.	Tadeusz Eski	mł. referent	21 V 1946	30 IX 1946	zwolniony i skierowany pod sąd wojskowy
64.	Zygmunt Standziak	referent	12 VII 1946	18 VIII 1946	przybył z PUBP Mińsk Mazowiecki, przekazany do PUBP Sierpc
65.	Edward Dembiński	wartownik, mł. referent	18 VII 1946		
66.	Jerzy Iwanow	mł. referent	7 IX 1946	4 XI 1946	przeniesiony do PUBP Garwolin
67.	Stanisław Jaczyński	mł. referent, wartownik	7 IX 1946	31 III 1947	zwolniony („bezwartościowy, pijak”)

68.	Zygmunt Figat	wartownik	7 IX 1946	31 III 1947	zwolniony i uznany za „bezwartościowego” i „pijaka”
69.	Antoni Manecki	st. referent		14 XII 1946	ukończył Centralną Szkołę MBP w Łodzi, przeniesiony do PUBP Radzymin
70.	Janina Kretkiewicz	intendent	4 XII 1946	21 I 1947	zwolniona i uznana za „element bezwartościowy”
71.	Leszek Nowak	wartownik, mł. referent	4 XII 1946	15 VII 1947	przeniesiony do WUBP Warszawa
72.	Tadeusz Seweryn	st. referent.	5 XII 1946	1 VI 1947	przeniesiony do PUBP Sochaczew
	Jan Fajda	„komendant Urzędu” (szef ochrony?)	9 XII 1946	1 V 1947	przybył z WUBP Warszawa, a następnie oddany do dyspozycji szefa WUBP Warszawa
73.	Tadeusz Gadzaliński	mł. referent	28 I 1947		przybył z WUBP Warszawa
74.	Bolesław Panasiuk	mł. referent	28 I 1947		przybył z WUBP Warszawa
75.	Leon Szulczyk	mł. referent	29 I 1947	27 II 1947	przybył z PUBP Grójec, zwolniony jako „element niepewny”
76.	Edward Poryszewski	wartownik	20 I 1947	31 III 1947	zwolniony; według opinii: „do pracy w organach BP nie nadaje się”
77.	Krystyna Wróblewska	maszynistka	25 IV 1947	15 VI 1947	przybyła z PUBP Płońsk, przeniesiona do Wydziału II WUBP Warszawa
78.	Stefan Wiśniewski	p.o. st. referenta		17 V 1947	zwolniony i oddany pod sąd
79.	Jan Traczyk	referent	25 V 1945	31 V 1947	przybył z gm. Milanówek PUBP Grodzisk Mazowiecki, przeniesiony na stanowisko mł. referenta Sekcji IV Wydziału IV WUBP Warszawa
80.	Henryk Kokosza	mł. referenta	25 I 1947	31 V 1947	przybył z WUBP Warszawa, zwolniony jako

					„bezwartościowy”
81.	Bolesław Szatkowski	mł. referent	28 I 1947	1 III 1947	przybył z WUBP Warszawa, przeniesiony do PUBP Garwolin
82.	Mieczysław Szat[d]kowski	wartownik	28 I 1947	31 V 1947	przybył z PUBP Garwolin, zwolniony („pijak, zachowaniem przynosi wstyd Urzędowi”)
83.	Bolesław Panusiak	mł. referent		24 VII 1947	zwolniony dyscyplinarnie
84.	Roman Dobiszewski	st. oficer śledczy		26 VII 1947	przeniesiony do PUBP Węgrów
85.	Adam Parafiańczyk	mł. referent	28 I 1947	28 VII 1947	przybył z WUBP Warszawa, zwolniony i oddany pod sąd
86.	Zdzisław Kraśnicki	mł. referent		15 VII 1947	zwolniony ze służby na własną prośbę
87.	Józef Gnatowicz	referent	10 II 1947	27 VIII 1947	przybył z PUBP Sochaczew i z powrotem tam przeniesiony
88.	Zygmunt Rutkowski	st. referent	5 VIII 1945	31 VIII 1947	zwolniony ze służby i oddany pod sąd
89.	Stanisław Tomaniak	mł. referent	28 I 1947	31 VIII 1947	przybył z WUBP Warszawa, zwolniony ze służby i oddany pod sąd
90.	Eufemia Wałkuska	buchalter	3 I 1947	31 VIII 1947	przybyła z PUBP Garwolin, zwolniona na wniosek wydziału d/s funkcjonariuszy MBP
91.	Janusz Piątkowski	mł. referent	25 I 1947	4 IX 1947	przybył z WUBP Warszawa, przeniesiony do PUBP Węgrów
92.	Zdzisław Jaworski	mł. referent	28 I 1947	4 IX 1947	przybył z WUBP Warszawa, przeniesiony do PUBP Węgrów
93.	Piotr Karwacki	szofer	14 II 1947	31 IX 1947	zwolniony ze stanowiska na podstawie materiałów kompromitujących

94.	Zygmunt Czekański	st. oficer śledczy	17 XII 1947	29 II 1948	przybył z PUBP Węgrów, zwolniony z równoczesnym oddaniem pod sąd
95.	Feliks Pasztelaniec	komendant Ochrony		1 VII 1948	przeniesiony na stanowisko wartownika WUBP Warszawa
96.	Kazimierz Jaroszewski	wartownik		8 I 1948	przeniesiony z PUBP Pułtusk
97.	Mieczysław Kęzik	szofer, wartownik		1 VII 1949	dyscyplinarnie przeniesiony do PUBP Węgrów
98.	Roman Lewandowski	st. oficer śledczy	5 II 1948	1 II 1949	Przybył z PUBP Grójec, przeniesiony na stanowisko oficera śledczego WUBP Warszawa
99.	Tadeusz Kurek	buchalter	15 II 1948	1 V 1948	dyscyplinarnie zwolniony zgodnie z orzeczeniem wydziału d/s funkcjonariuszy MBP
100.	Stanisław Frydrych	szofer, referent	1 III 1948		
101.	Stanisław Wałkuski	mł. referent	1 III 1948	31 III 1948	dyscyplinarnie zwolniony na wniosek wydziału d/s funkcjonariuszy MBPi oddany pod sąd
102.	Stanisław Chibowski	wartownik	1 I 1949	31 III 1949	zwolniony dyscyplinarnie z pracy na wniosek wydziału d/s funkcjonariuszy MBP
103.	Jan Leszczyński	mł. referent	15 XII 1948	1 I 1949	przeniesiony do PUBP Węgrów
104.	Tadeusz Zawadzki	referent, wartownik, kapral	10 I 1949	1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
105.	Jan Kowalski	referent		31 III 1949	zwolniony
106.	Franciszek Pieńkowski	st. referent	1 II 1949	31 III 1949	zwolniony
107.	Władysław Kowalczyk	referent	20 II 1949		
108.	Henryk Wasilczuk	mł. referent	20 IV 1949		

109.	Józef Golec	mł. referent	15 VII 1949		
110.	Stanisław Belka	wartownik	10 VIII 1949	31 III 1950	zwolniony ze stanowiska zgodnie z wnioskiem wydziału ds. funkcjonariuszy MBP
111.	Mieczysław Kuźmiak	wartownik	12 I 1950	1 V 1951	przeniesiony na identyczne stanowisko w PUBP Siedlce
112.	Jan Szkiełko	mł. referent	1 IV 1949	1 III 1950	przeniesiony do Sekcji VI Wydziału IV WUBP Warszawa
113.	Aleksander Ćwik	podporucznik, st. oficer śledczy	1 III 1950	1 III 1951	przyjęty z PUBP Ciechanów, przeniesiony na stanowisko oficera śledczego Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Warszawie
114.	Jan Florczuk	mł. referent ds. wywiadu	20 III 1949	31 III 1950	zwolniony ze służby jako „niepewny politycznie”
115.	Jerzy Stawicki	plutonowy, oficer śledczy		1 VI 1950	przeniesiony do PUBP Grójec
116.	Danuta Nowaszewska	wartownik	17 VI 1950	31 X 1950	zwolniona dyscyplinarnie na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP
117.	Benedykt Łosiewicz	kapral, mł. referent	10 VIII 1950	1 III 1951	zwolniony dyscyplinarnie z pracy w BP (oddany pod sąd) na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP
118.	Mirosław Chrześcijański	sierżant, oficer śledczy	1 IX 1950	1 V 1952	przybył z PUBP Sokołów, przeniesiony na identyczne stanowisko w Sekcji III Wydziału Śledczego WUBP w Warszawie
119.	Jan Urbaniak	mł. referent	1 X 1950	1 V 1952	przeniesiony na stanowisko referenta

					Placówki Wiśniew PUBP Siedlce
120.	Czesław Przybysz	wartownik	9 X 1950	1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie z
121.	Henryk Jarzyński	podporucznik , st. referent		7 VI 1951	zdjęty dyscyplinarnie na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP
122.	Józef Pustoła	kapral, referent		1 V 1952	przeniesiony na stanowisko referenta gminy Cząstków PUBP Włochy
123.	Marian Domański	wartownik	3 I 1951	1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
124.	Stanisław Zieliński	wartownik	7 III 1951	1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
125.	Zbigniew Nazarczuk	mł. referent	4 VII 1951	1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
126.	Jadwiga Gutkowska	bibliotekarka	7 VIII 1951	1 V 1952	oddana do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
127.	Jan Pieńko	szofer	20 III 1949	17 X 1951	dyscyplinarnie przeniesiony na stanowisko kierowcy w PUBP Maków Mazowiecki
128.	Jerzy Giersztof (ew. Gersztof)	szofer	25 I 1952	30 IX 1952	zwolniony na własną prośbę
129.	Zenon Czarnocki	wartownik		1 IV 1952	przeniesiony na identyczne stanowisko w PUBP Siedlce
130.	Jerzy Firlag	sierżant, mł. referent		1 V 1952	oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie
131.	Bolesław Świdorski	sierżant, mł. referent		1 V 1952	przeniesiony na stanowisko referenta Placówki Stok Ruski PUBP Siedlce

132.	Tadeusz Ryba	oficer śledczy		1 V 1952	przeniesiony na stanowisko śledczego PUBP Mława
133.	Aleksander Ciećwierz	st. sierżant, oficer śledczy		15 VIII 1952	przeniesiony na stanowisko oficera śledczego w PUBP Pruszków
134.	Jerzy Danis	st. sierżant, oficer śledczy		15 VIII 1952	przeniesiony na stanowisko oficera śledczego PUBP Mińsk Mazowiecki

ANEKS NR 3

Obsada PUBP Sokołów Podlaski wg nowych etatów

(stan na 1 października 1947 r.)⁴²

Kierownictwo:

1. st. ref. - Zygmunt Meter (przeniesiony ze stanowiska st. referenta Sekcji do Walki z Bandytyzmem w PUBP Radzymin z dniem 24 lutego 1947 r.);

Sekretariat:

2. sekretarka – Jadwiga Rogowiec (po mężu Socha; przeniesiona na to stanowisko z etatu maszynistki z dniem 15 września 1945 r.);
3. maszynistka – Zofia Skarżyńska (po mężu Hardej; przeniesiona na stanowisko sekretarki w PUBP Przasnysz z dniem 1 sierpnia 1950 r.);

Referat I:

4. st. ref. – Tadeusz Pabianek (od 13 sierpnia 1947 r., przybył z PUBP Sochaczew i przeniesiony z powrotem do PUBP Sochaczew z dniem 1 marca 1948 r.);
5. mł. ref. – Wincenty Mikołajewski (awansowany na stanowisko referenta Referatu I PUBP Sokołów z dniem 1 lipca 1948 r.);

Referat II:

6. ref. ewidencji operatywnej – Kazimierz Jasiński (przybył z PUBP Garwolin z dniem 20 maja 1947 r., potem awansowany na stanowisko referenta Referatu V PUBP Sokołów z dniem 1 sierpnia 1948 r.);

⁴² AIPN, 00735/1808, Zbiór rozkazów personalnych Szefa WUBP w Warszawie za rok 1947, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 100 z dn. 1 X 1947 r., k. 174-177.

7. kurier specjalnej poczty – Stefan Wolonkiewicz (wartownik), (przybył z WUBP Warszawa z dniem 25 stycznia 1947 r., a następnie mianowany na stanowisko referenta ewidencji operatywnej Referatu II PUBP Sokołów z dniem 1 sierpnia 1948 r.);

Referat III:

8. ref. – Sylwester Biernat (zwolniony z dniem 30 listopada 1947 r. i oddany pod sąd)
9. mł. ref. (p.o. referenta) – Jerzy Szpregielski (awansowany na stanowisko referenta Referatu III PUBP Sokołów z dniem 1 lipca 1948 r.);
10. ref. – Benedykt Chyczewski (przybył z PUBP Płońsk z dniem 17 czerwca 1947 r.);
11. mł. ref. – kpr. Zdzisław Janiec (przyjęty na stanowisko wartownika z dniem 18 lipca 1946 r., a następnie na stanowisko mł. referenta z dniem 1 września 1947 r.);
12. mł. ref. – kpr. Leszek Faryński (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 10 lutego 1947 r., przeniesiony z dowódcy warty na stanowisko mł. referenta z dniem 1 września 1947 r., a następnie przeniesiony na mł. referenta Placówki Kosów z dniem 12 kwietnia 1948 r.);
13. mł. ref. – Czesław Jerzak vel Dobosz (przybył z WUBP Warszawa z dniem 25 stycznia 1945 r., zwolniony na własną prośbę 15 listopada 1947 r.);

Referat IV:

14. ref. – Stefan Socha (awansowany na starszego referenta Referatu IV PUBP Sokołów z dniem 1 maja 1948 r.);
15. mł. ref. (p.o. referenta) – Czesław Kostrzewa (przybył z WUBP Warszawa z dniem 28 stycznia 1947 r., przeniesiony na stanowisko młodszego referenta Referatu III PUBP Mińsk Mazowiecki z dniem 1 maja 1948 r.);
16. ref. – Władysław Drozd (zwolniony dyscyplinarnie 31 grudnia 1947 r. na wniosek wydziału d/s funkcjonariuszy MBP);
17. mł. ref. – Julian Zagajewski (zwolniony na własną prośbę z dniem 31 marca 1948 r.);

Referat V:

18. st. ref. – sierż. Władysław Kiliszek (po ukończeniu Centralnej Szkoły MBP w Łodzi awansował na stanowisko referenta z dniem 1 czerwca 1946 r., na p.o. st. referenta od 1 lipca 1947 r.; przeniesiony z dniem 1 lutego 1948 r. do PUBP Ostrów Mazowiecka);
19. ref. – Władysław Kucharski (przyjęty do PUBP Sokołów z dniem 20 lutego 1947 r.);
20. mł. ref. (p.o. referenta) – Stanisław Dobosz (przybył z WUBP Warszawa z dniem 28 stycznia 1947 r.);

21. mł. ref. – Tadeusz Jasiński (przybył z PUBP Pułtusk z dniem 15 sierpnia 1947 r., awansowany na referenta z dniem 1 maja 1948 r.);
22. ref. – kpr. Jan Oporski (awansowany z mł. referenta z dniem 1 września 1947 r., zwolniony dyscyplinarnie 31 października 1947 r.);

Referat Śledczy:

23. st. oficer śledczy – Edward Konopka (zabity przez podziemie 12 grudnia 1947 r.)

Placówki:

Korczew

24. mł. ref. Edward Dębiński (zwolniony ze stanowiska i oddany pod sąd z dniem 1 sierpnia 1948 r.);
25. mł. ref. Jan Krusiewicz (przybył z WUBP Warszawa z dniem 25 stycznia 1947 r., awansowany na referenta Placówki z dniem 1 lipca 1948 r., a następnie mianowany na stanowisko referenta d/s wywiadu Urzędu z dniem 1 grudnia 1948 r.);
26. mł. ref. Bronisław Włodarczyk (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 27 lutego 1947 r., awansowany na referenta z dniem 1 lipca 1948 r., a następnie mianowany na stanowisko st. referenta Referatu I PUBP Sokołów z dniem 1 grudnia 1948 r.);

Kosów

27. ref. Czesław Łapacz (przybył z PUBP Wołomin z dniem 20 sierpnia 1947 r., zabity przez podziemie 12 grudnia 1947 r.);
28. mł. ref. Jerzy Gać (przybył z PUBP Wołomin z dniem 15 sierpnia 1947 r., przeniesiony 15 grudnia 1947 r. do PUBP Mińsk Mazowiecki);

Sterdyń

29. ref. (p.o. st. ref. z dniem 1 stycznia 1946 r.) Zdzisław Tarnowski (zabity przez podziemie 8 grudnia 1947 r.)
30. ref. Tadeusz Jaskółka

Referat „B”: [obserwacji zewnętrznej]

31. mł. ref. – Mieczysław Świątkowski (awansowany na referenta Referatu II PUBP Sokołów z dniem 1 lipca 1948 r.);

Intendentura:

32. intendent aparatu gospodarczego – mł. ref. Hipolit Goworek (przeniesiony ze stanowiska robotnika magazynu WUBP Warszawa na stanowisko mł. referenta PUBP Sokołów z dniem 25 stycznia 1947 r., następnie awansowany na stanowisko intendenta z dniem 15 września 1947 r., oraz mianowany na stanowisko referenta

Referatu V PUBP Sokołów z dniem 1 stycznia 1949 r. i starszego referenta z dniem 1 kwietnia 1949 r.);

33. szofer aparatu gospodarczego – Czesław Zalewski (przybył z WUBP Warszawa z dniem 15 września 1947 r., zwolniony dyscyplinarnie jako “pijak, prac. bezwartościowy” z dniem 30 kwietnia 1948 r.);

Ochrona:

34. komendant – st. sierż. Józef Ptak (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 1 maja 1947 r., następnie przeniesiony z dniem 1 stycznia 1948 r. na stanowisko administratora w aparacie gospodarczym. Z dniem 1 stycznia 1949 r. mianowany na stanowisko referenta Placówki Sterdyń. W dniu 1 marca 1950 r. mianowany referentem Referatu III PUBP Sokołów Podlaski. Następnie przeniesiony na równorzędne stanowisko w PUBP Ostrów Mazowiecka z dniem 1 czerwca 1950 r.);
35. wartownik – Jan Hardej (zwolniony dyscyplinarnie „jako nałogowy pijak, zdemoralizowany” zgodnie z orzeczeniem wydziału d/s funkcjonariuszy MBP z dniem 30 czerwca 1948 r.);
36. wartownik – Grzegorz Szeszko (przyjęty do pracy w organach BP na okres próbny 6 miesięcy z dniem 1 lutego 1947 r.);
37. wartownik – Jan Turczak (przyjęty na okres próbny 3 miesięcy z dniem 9 maja 1947 r., a następnie mianowany na stanowisko mł. referenta Referatu III PUBP Sokołów z dniem 1 grudnia 1948 r.);
38. wartownik – Henryk Orłowski (przyjęty z dniem 1 kwietnia 1947 r.);
39. wartownik – Kazimierz Wnukiewicz (przybył z WUBP Warszawa z dniem 28 stycznia 1947 r., na własną prośbę przeniesiony w charakterze wartownika do PUBP Grodzisk Mazowiecki z dniem 1 lutego 1949 r.);
40. wartownik – Stefan Siemionkowski (przeniesiony dyscyplinarnie na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP na identyczne stanowisko w PUBP Włochy z dniem 1 września 1949 r.);
41. wartownik – Tadeusz Reda (b. goniec) (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 5 grudnia 1946 r., zwolniony dyscyplinarnie przez wydział d/s funkcjonariuszy MBP z dniem 29 lutego 1948 r.);
42. wartownik – Henryk Witan (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 1 lutego 1947 r.);
43. wartownik – Tadeusz Sontowicz (ew. Santowicz), (przybył z WUBP Warszawa z dniem 28 stycznia 1947 r., mł. referent d/s wywiadu mianowany z dniem 1 grudnia

1948 r., a następnie przeniesiony zgodnie z wnioskiem wydziału d/s funkcjonariuszy MBP na stanowisko mł. referenta Referatu III PUBP Mińsk Mazowiecki z dniem 1 lutego 1949 r.;

44. wartownik – Stanisław Poślada (przyjęty do służby z dniem 7 sierpnia 1947 r., zwolniony dyscyplinarnie przez wydział d/s funkcjonariuszy MBP z dniem 29 lutego 1948 r.);
45. wartownik aresztu – Czesław Nadany (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 21 sierpnia 1945 r.; mianowany na stanowisko mł. referenta ds. wywiadu z dniem 1 marca 1950 r. i awansowany na stanowisko referenta z dniem 1 stycznia 1951 r.);
46. wartownik aresztu – Zygmunt Borowski (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 23 lutego 1947 r., mianowany na stanowisko mł. referenta Referatu IV PUBP Sokołów z dniem 1 lipca 1948 r.);
47. wartownik – Wacław Żylak (zwolniony 31 października 1947 r. i oddany pod sąd);
48. wartownik – Wacław Jastrzębski (przybył z WUBP Warszawa z dniem 28 stycznia 1947 r., zwolniony dyscyplinarnie 31 października 1947 r.);
49. wartownik – Jerzy Gajewski (przyjęty do pracy w organach BP z dniem 23 lutego 1947 r., zwolniony dyscyplinarnie 31 października 1947 r.);

Przeniesieni:

1. mł. ref. Zygmunt Turczyński (przybył z PUBP Sochaczew z dniem 15 sierpnia 1947 r., potem przeniesiony do Referatu III PUBP Mińsk Mazowiecki z dniem 1 października 1947 r.);
2. dowódca warty Bolesław Jaworec (przyjęty do organów BP na okres próbny 3 miesiące z dniem 8 marca 1947 r., potem przeniesiony na oddziałowego aresztu PUBP Garwolin z dniem 1 października 1947 r.);

Zwolnieni:

1. Na własną prośbę – mł. ref. Leonard Czajkowski (przybył z PUBP Wołomin z dniem 15 sierpnia 1947 r.);
2. Zmarł 1 kwietnia 1947 r. mł. ref. Czesław Adamczyk (przybył z WUBP Warszawa z dniem 25 stycznia 1947 r.);

ANEKS NR 4

Stan osobowy PUBP Sokołów Podlaski na dzień 1 stycznia 1949 r.

(wg uposażeń finansowych)⁴³:

Kierownictwo:

1. st. ref. – Zygmunt Meter

Sekretariat:

1. sekretarz – Jadwiga Socha (przeniesiona na stanowisko mł. ref. Sekcji VI Wydziału IV WUBP w Warszawie z dniem 1 maja 1951 r.);
2. maszynistka – Zofia Skarżyńska

Referat I: [kontrwywiad]

3. st. ref. – Bronisław Włodarczyk (zawieszony w czynnościach służbowych z dniem 26 lipca 1949 r., a następnie zwolniony dyscyplinarnie z pracy na wniosek wydziału d/s funkcjonariuszy MBP z dniem 31 grudnia 1949 r.⁴⁴);
4. st. ref. – Wincenty Mikołajewski (mianowany na stanowisko referenta Placówki Sterdyń PUBP Sokołów z dniem 1 lutego 1949 r.) ;

Referat II: [technika i ewidencja operacyjna, perlustracja korespondencji]

5. ref. – Mieczysław Świątkowski (mianowany na stanowisko sekretarza Urzędu z dniem 1 maja 1952 r.);
6. ref. ewidencji operatywnej – sierż. Stefan Wolankiewicz (przeniesiony na identyczne stanowisko w PUBP Ostrołęka z dniem 1 maja 1950 r.);
7. szyfrant-fotograf – Stanisław Dobosz (przeniesiony jako sierżant na stanowisko referenta Referatu Ochrony typu „D” Wydziału II WUBP w Warszawie z dniem 1 marca 1952 r.);

Referat III: [walka z podziemiem]

8. ref. – Benedykt Chyczewski (zwolniony dyscyplinarnie na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP z dniem 1 kwietnia 1949 r.);
9. ref. – Jerzy Szpregielski. (awansowany na starszego referenta z dniem 1 lipca 1949 r.);
10. mł. ref. – Władysław Salach (przyjęty na stanowisko z dniem 12 kwietnia 1948 r.). Awansowany na referenta z dniem 1 lipca 1949 r. Przeniesiony na stanowisko referenta Referatu III PUBP Płońsk z dniem 1 maja 1951 r.;
11. mł. ref. – Jan Turczak (mianowany na stanowisko referenta Placówki Kosów z dniem 1 kwietnia 1950 r., w stopniu plutonowego przeniesiony do Referatu III PUBP

⁴³ AIPN, 00735/1813, Zbiór rozkazów personalnych Szefa WUBP w Warszawie za rok 1949, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 31 z dn. 24 II 1949 r., k. 70 i Rozkaz personalny wewnętrzny nr 33 z dn. 24 II 1949 r., k. 79-80.

⁴⁴ AIPN, 00735/1819, Zbiór rozkazów personalnych Szefa WUBP w Warszawie za rok 1950, Rozkaz personalny wewnętrzny nr 2 z dnia. 4 I 1950 r., k. 7.

Sokołów z dniem 1 czerwca 1951 r., na własną prośbę przeniesiony na stanowisko referenta Placówki Goworowo PUBP Ostrołęka z dniem 1 września 1951 r.);

Referat IV: [gospodarka]

12. st. ref. – Stefan Socha;

13. st. ref. – Wilhelm Dunajski;

14. st. ref. - Mieczysław Frydrych (mianowany na stanowisko st. referenta Placówki Sterdyń PUBP Sokołów z dniem 1 maja 1951 r.);

15. mł. ref. – Zygmunt Borowski (zwolniony dyscyplinarnie na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP z dniem 31 III 1949 r.);

Referat V: .[partie polityczne, władza i administracja państwowa, młodzież]

16. st. ref. – Tadeusz Jasiński (awansowany z referenta z dniem 1 lipca 1948 r., a następnie przeniesiony do PUBP Gostynin z dniem 1 listopada 1948 r.);

17. st. ref. – Władysław Kucharski;

18. mł. ref. – Michał Król (przyjęty na stanowisko z dniem 31 maja 1948 r.).
Awansowany na referenta z dniem 1 lipca 1949 r.;

Referat Śledczy:

19. st. oficer śledczy – Paweł Szymański;

20. st. oficer śledczy – Jerzy Stanicki (przyjęty do służby z dniem 15 grudnia 1948 r.);

21. st. oficer śledczy – Stefan Skarżyński;

Placówki:

Korczew

22. st. ref. - Zdzisław Janiec (mianowany z referenta z dniem 1 listopada 1948 r.);

23. ref. – Tadeusz Zawadzki (mianowany na stanowisko wartownika PUBP Sokołów z dniem 1 kwietnia 1949 r.);

Kosów

24. ref. - Leszek Faryński (awansowany na referenta Placówki z dniem 1 lipca 1948 r. mianowany na starszego referenta z dniem 1 listopada 1948 r.);

Sterdyń

25. st. ref. - Tadeusz Jaskółka (awansowany z referenta z dniem 1 listopada 1948 r., w stopniu st. sierżanta zawieszony na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP w czynnościach służbowych z dniem 10 sierpnia 1950 r. i po ich przywróceniu przeniesiony na stanowisko st. referenta Placówki Gąbin PUBP Gostynin z dniem 1 marca 1951 r.);

26. ref. – Józef Ptak;

Ochrona:

27. komendant – Kazimierz Smoliński (dyscyplinarnie przeniesiony na stanowisko wartownika WUBP Warszawa z dniem 1 września 1949 r.);
28. wartownik – Zygmunt Jakubowski (przyjęty do służby z dniem 20 lipca 1948 r.). Dyscyplinarnie przeniesiony na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP na stanowisko wartownika PUBP Garwolin z dniem 1 września 1949 r.);
29. wartownik – Grzegorz Szeszko (przeniesiony na własną prośbę stanowisko wartownika PUBP Mińsk Mazowiecki z dniem 1 stycznia 1950 r.);
30. wartownik – Stanisław Chibowski (zawieszony w czynnościach służbowych na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP z dniem 31 marca 1949r.);
31. wartownik – Henryk Orłowski (w stopniu kaprała oddany do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie z dniem 1 maja 1952 r.);
32. wartownik – Stefan Siemiankowski;
33. wartownik – Kazimierz Jaroszewski (zwolniony z pracy w organach BP z dniem 30 września 1951 r.);
34. wartownik – Henryk Witan (mianowany na stanowisko referenta Referatu I PUBP Sokołów z dniem 1 marca 1949 r.); ;
35. wartownik – Stanisław Przonka (mianowany na stanowisko mł. referenta Placówki Kosów PUBP Sokołów z dniem 1 lipca 1951 r.);

Areszt:

36. oddziałowy aresztu – Zygmunt Borejko;
37. wartownik – Czesław Nadany;
38. wartownik – Mieczysław Walendzik (przyjęty do służby w organach BP z dniem 20 listopada 1948 r., następnie przeniesiony na identyczne stanowisko w PUBP Mława z dniem 1 listopada 1950 r.);
39. ref. d/s wywiadu – Jan Krusiewicz;
40. ref. d/s wojskowych – ref. Władysław Kowalczyk (kolejno jako referent Placówki Kosów został mianowany ref. d/s poborów Urzędu z dniem 1 października 1949 r.);
41. intendent – Hipolit Goworek;
42. buchalter – Irena Kalinowska (przyjęta do służby w organach BP z dniem 1 maja 1948 r.). Oddana do dyspozycji komendanta KW MO w Warszawie z dniem 1 maja 1952 r.;

43. szofer – Stanisław Nowak (przyjęty na stanowisko z dniem 15 kwietnia 1948 r.).
Dyscyplinarnie przeniesiony na wniosek wydziału ds. funkcjonariuszy MBP na stanowisko szofera w PUBP Ciechanów z dniem 1 września 1949 r.;

ANEKS NR 5

Obsada PUBP w Sokołowie

w chwili obejmowania funkcji kierownika przez chor. Zygmunta Kacerskiego w dniu 31 października 1952 r⁴⁵:

Kierownictwo:

1. szef - chor. Zygmunt Kacerski
2. zastępca szefa - por. Józef Szeliga;

Sekretariat:

3. sekretarz – st. sierż. Mieczysław Świątkowski;
4. st. maszynistka – Jadwiga Socha (przeniesiona z funkcji maszynistki Wydziału IV WUBP w Warszawie z dniem 1 maja 1952 r.);
5. maszynistka – Apolonia Młynik (odwołana w stopniu mł. referenta z PUBP Wołomin z dniem 1 sierpnia 1950 r.);

Referenci powiatowi:

6. st. ref. – chor. Edward Zatoryb (wcześniej st. referent Referatu III PUBP Sokołów, przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
7. st. ref. – chor. Tadeusz Jasiński (wcześniej st. referent Referatu V PUBP Sokołów, przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
8. st. ref. – st. sierż. Hipolit Goworek (wcześniej st. referent Referatu II PUBP Sokołów z dniem 1 stycznia 1951 r., przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
9. st. ref. – ppor. Stefan Socha (wcześniej st. referent Referatu IV PUBP Sokołów, przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
10. st. ref. – chor. Zygmunt Meter;
11. ref. – sierż. Stefan Błaszczuk (wcześniej mł. referent Referatu V PUBP Sokołów, przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);

⁴⁵ AIPN, 0206/185, t. 1; Załącznik Nr 1. Stan osobowy PUBP Sokołów Podlaski na dzień 31 X 1952 r., k. 286-286v.

12. ref. – Stanisław Kosel (brak stopnia) (przyjęty do pracy w organach BP równoczesnym z objęciem stanowiska młodszego referenta Placówki Korczew z dniem 5 stycznia 1952 r.). Przesunięty służbowo na stanowisko ref. przy Kierownictwie PUBP Sokołów Podlaski z dniem 1 maja 1952 r.;
13. ref. – Czesław Ulko (brak stopnia) (przyjęty do pracy w organach BP z równoczesnym objęciem stanowiska mł. referenta ds. wywiadu PUBP Sokołów z dniem 7 maja 1951 r., przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);

Referenci terenowi (stan na 1 maja 1952 r.)⁴⁶:

14. st. ref. – chor. Henryk Witan (gmina Korczew)
15. st. ref. – sierż. Zdzisław Janiec (gmina Jabłonna Lacka)
16. st. ref. – st. sierż. Leszek Faryński (gminy Sterdyń i Olszew)
17. st. ref. – plut. Henryk Gałus (gmina Wyrozęby), przyjęty do pracy w organach BP równoczesnym z objęciem stanowiska referenta Referatu IV z dniem 9 października 1950 r.; następnie przeniesiony na stanowisko referenta Referatu Komunikacji z dniem 15 stycznia 1951 r.;
18. st. ref. – st. sierż. Władysław Nowak (gmina Kosów), przyjęty do służby w organach BP i mianowany na stanowisko mł. referenta Referatu III PUBP Sokołów z dniem 23 kwietnia 1951 r.;
19. ref. – plut. Czesław Nadany (gminy Repki i Kowiesy);
20. ref. – sierż. Stanisław Halimoniuk (gmina Grochów), przyjęty do służby w organach BP i mianowany na stanowisko mł. referenta Referatu V PUBP Sokołów z dniem 16 kwietnia 1951 r.;
21. ref. – sierż. Zygmunt Gałkowski (gmina Sabnie);

Referat Śledczy:

22. st. oficer śledczy – ppor. Jan Chmielewski;
23. oficer śledczy – chor. Zdzisław Żarnowski;

Referat II:

24. plut. Stanisław Kanigowski;
Referat d/s poboru
25. chor. Władysław Kowalczyk;

Referat gospodarczy:

⁴⁶ Przynależność terenowa ustalona na podstawie: AIPN, 00735/1829, Zbiór Rozkazów Personalnych Kierownika WUBP za rok 1952, Rozkaz personalny nr 74 z 30 IV 1952 r., k. 162-163.

26. st. ref. – st. sierż. Jan Krusiewicz (wcześniej referent d/s wywiadu w PUBP Sokołów i przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 stycznia 1951 r.);
27. ref. broni – st. sierż. Kazimierz Andrzejewski (przybył z WUBP Warszawa z dniem 1 czerwca 1949 r.);
28. rachmistrz – plut. Stefania Rostek (przyjęta do pracy w organach BP i mianowana na stanowisko referenta Placówki Korczew PUBP Sokołów z dniem 1 marca 1951 r., przesunięta na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
29. kierowca – Władysław Tokarski (brak stopnia);
30. kierowca – Jan Rusiniak (brak stopnia);

Ochrona:

31. komendant ochrony – st. sierż. Stanisław Żeberek (oddziałowy aresztu PUBP Mińsk Mazowiecki przeniesiony do PUBP Sokołów z dniem 1 stycznia 1950 r.);
32. pomoc komendanta – plut. Stanisław Pszonka (wcześniej mł. referent Placówki Kosów PUBP Sokołów przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
33. pomoc komendanta – kpr. Zygmunt Tomczuk (wcześniej wartownik PUBP Sokołów przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
34. pomoc komendanta – Tadeusz Poślada (brak stopnia) (przyjęty do pracy w organach BP na stanowisko wartownika PUBP Sokołów z dniem 24 października 1951 r, następnie przesunięty na nowe stanowisko z dniem 1 maja 1952 r.);
35. oddziałowy – plut. Zygmunt Borejko;

Ambulatorium:

36. lekarz – Arkadiusz Sznajder;
37. pielęgniarka – Lucyna Jagielska;

Na dzień 31 października 1952 r. brak – st. referenta powiatowego.

St. oficer śledczy Jan Chmielewski przebywa w Wydziale Śledczym WUBP w Warszawie